Petri hálók strukturális tulajdonságai
Invariánsok és számításuk

dr. Bartha Tamás

Dr. Pataricza András

BME Méréstechnika és Információs Rendszerek Tanszék

Vizsgálati lehetőségek

Az elemzés mélysége szerint:

- Szimuláció
- Állapottér bejárása
  - elérhetőségi gráf analízis
  - dinamikus (viselkedési) tulajdonságok
- Strukturális tulajdonságok
  - invariáns analízis

egy trajektória bejárása

minden trajektória bejárása
(kimerítő bejárás)

kezdőállapottól független
(bármely kezdőállapotra)

ha mindez nem vezet eredményre

- Algebrai közelítés, részleges döntés

Petri hálók redukciós módszerei

Elérhetőségi probléma kezelése

- Struktúra redukálása
  - Tulajdonságmegtartó transzformáció redukált modellre
- Hierarchikus modellezés
  - Részhálózatok összevonása egyetlen csomóponttá
  - Petri hálók nemdeterminizmusa $\rightarrow$ modellabsztrakció
    - Keresési tér behatárolása durvább modellen
    - Részletes analízis egy finomított modellen
- Kompozícionális verifikáció
  - Rendszerek $\Leftarrow$ részrendszerek + interfészek + együttműködés
  - Részrendszerek analízise és az együttműködések vizsgálata
  - A teljes rendszer analízise a részrendszerekre kapott eredményekből

Elérhetőségi probléma egyszerűsítése

- Redukció:
  - Érthető modellből kompakt modell
    - redundancia eliminálása
  - További egyszerűsítés: modell kifejezőereje csökken
    - ellenőrzött változtatások, de a funkcionalitás megváltozik
    - a kiválasztott tulajdonságokat megőrzi!
    - eredeti modellt a tulajdonságok szerint „fedő” modell jön létre
  - Sokféle tulajdonságmegőrző transzformáció létezik

Transzformációk

- Egyszerű tulajdonságmegőrző transzformációk:
  - soros helyek összevonása
  - soros tranzíciók összevonása
  - párhuzamos helyek összevonása
  - párhuzamos tranzíciók összevonása
  - önhurkot alkotó helyek törlése
  - önhurkot alkotó tranzíciók törlése
- Megőrzik az élő, korlátos és biztos tulajdonságot

Soros összevonások

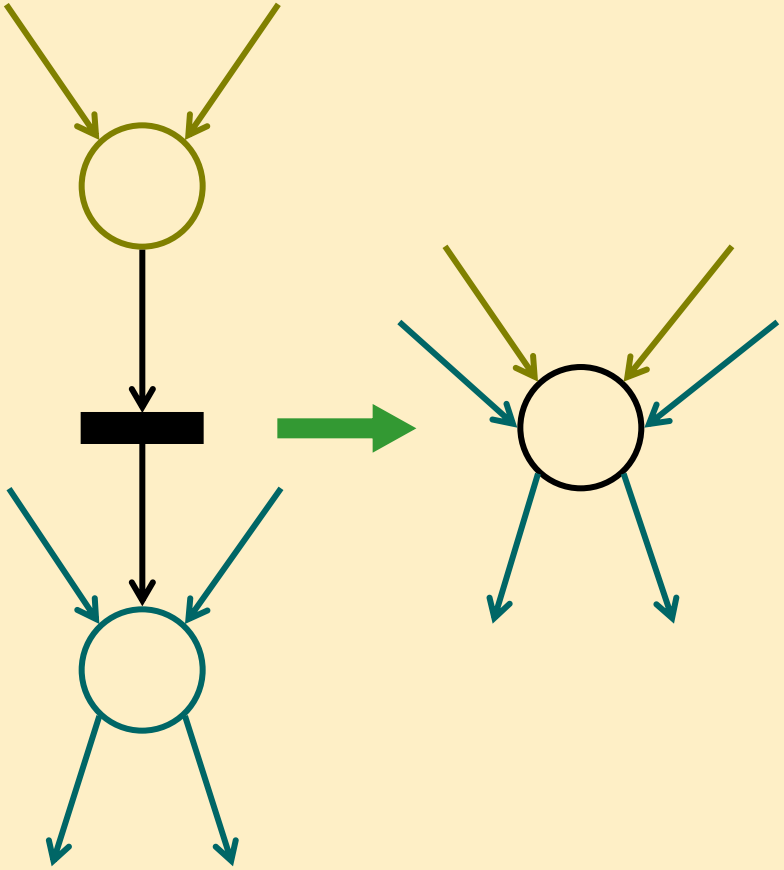

soros helyek összevonása (FSP)

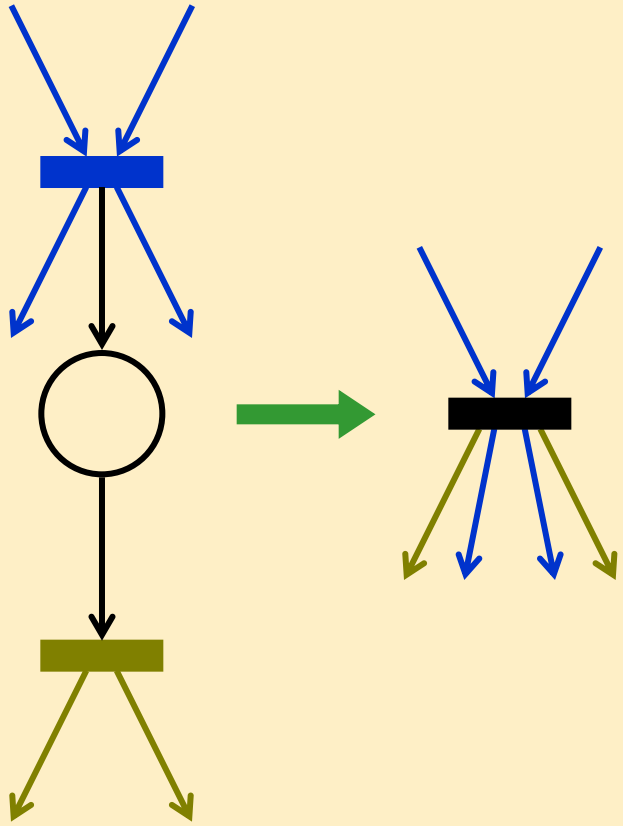

soros tranzíciók összevonása (FST)

Párhuzamos összevonások

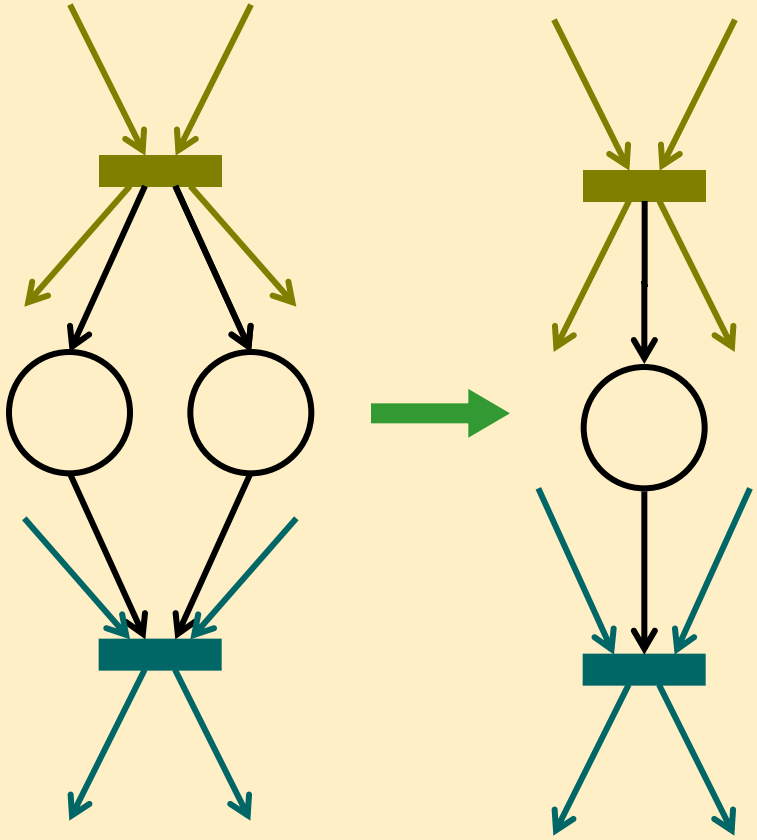

párhuzamos helyek összevonása (FPP)

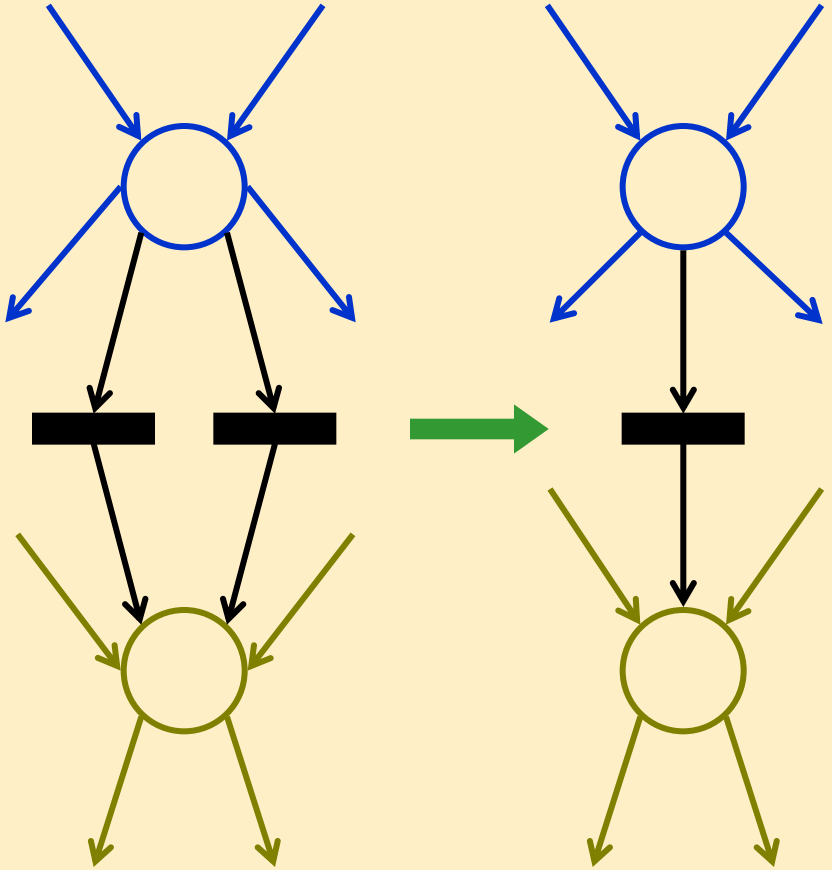

párhuzamos tranzíciók összevonása (FPT)

Önhurkok törlése

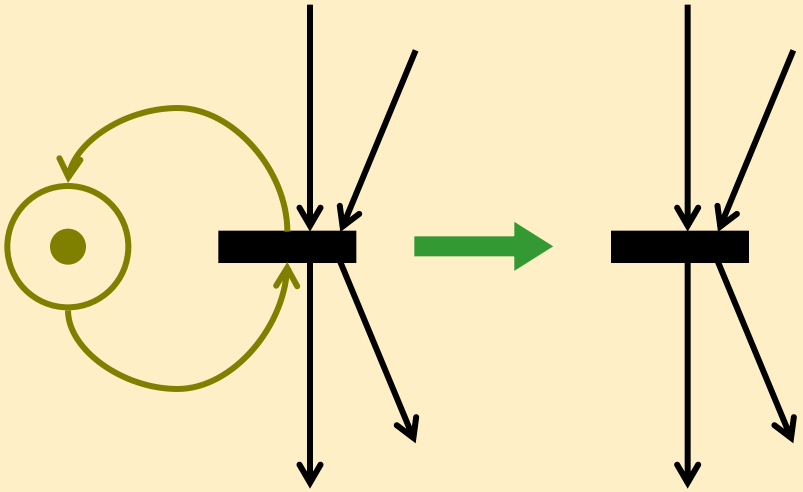

önhurkot alkotó helyek törlése (ESP)

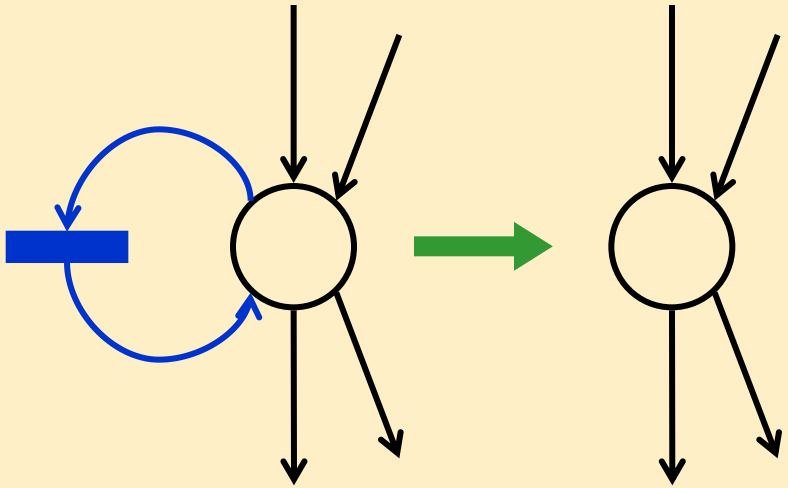

önhurkot alkotó tranzíciók törlése (EST)

Példa

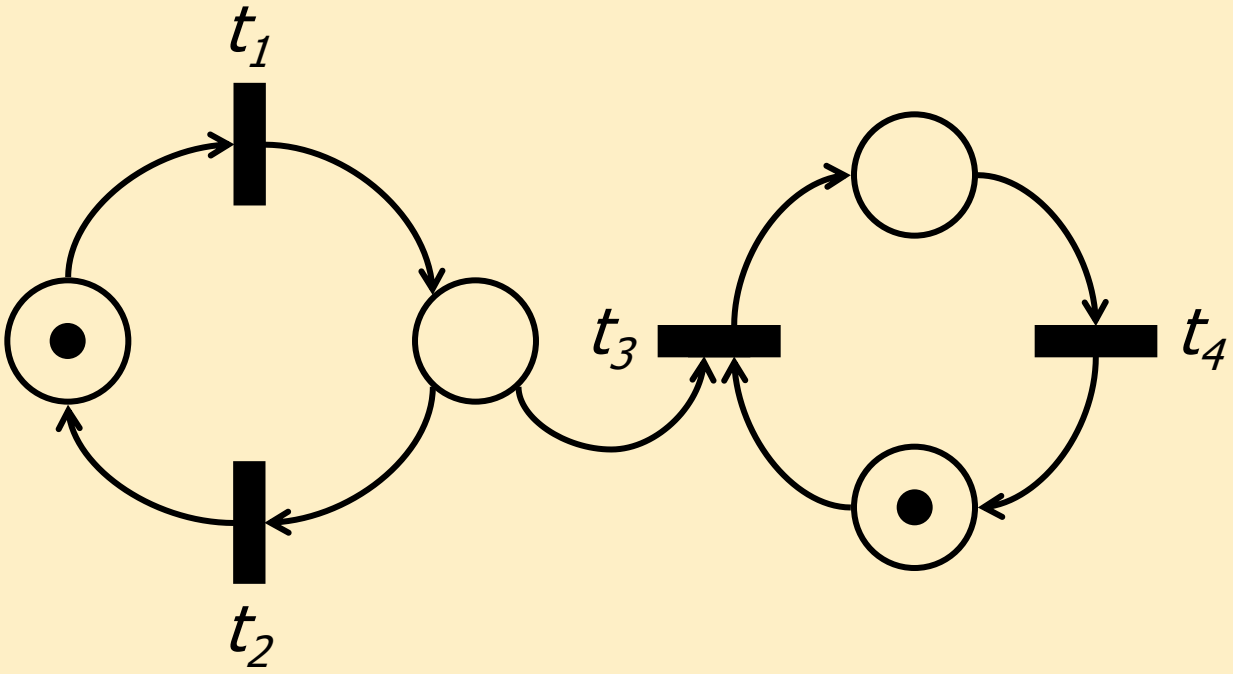

- t_1 tüzelése
- t_1 és t_2 összevonása (soros tranzíciók) $\rightarrow$ t_{12}
- t_3 és t_4 összevonása (soros tranzíciók) $\rightarrow$ t_{34}

Példa: 2. lépés

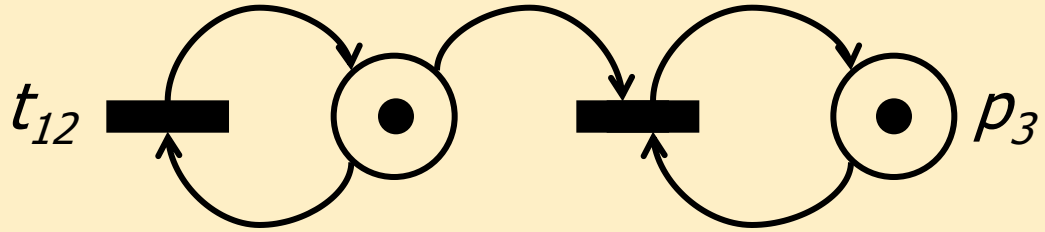

- t_{12} törlése (önhurkot alkotó tranzíció)
- p_3 törlése (önhurkot alkotó hely)

Példa: eredmény

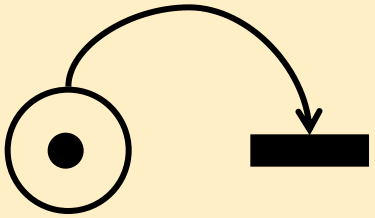

a példa korlátos, de nem élő (és nem megfordítható)

Egyszerű struktúrájú Petri hálók viselkedése

Konfliktus, konkurencia

Konfliktus: kizáró események, választás

e_1 vagy e_2 esemény következik be, de csak az egyik

Konkurencia: párhuzamos események

e_1, e_2 esemény kauzálisan független: $e_1 \not\rightarrow e_2 \wedge e_2 \not\rightarrow e_1$

- reflexív: e_1 co e_1 és e_2 co e_2
- szimmetrikus: e_1 co $e_2 \Rightarrow e_2$ co e_1
- nem tranzitív: e_1 co $e_2 \wedge e_2$ co $e_3 \not\Rightarrow e_1$ co e_3

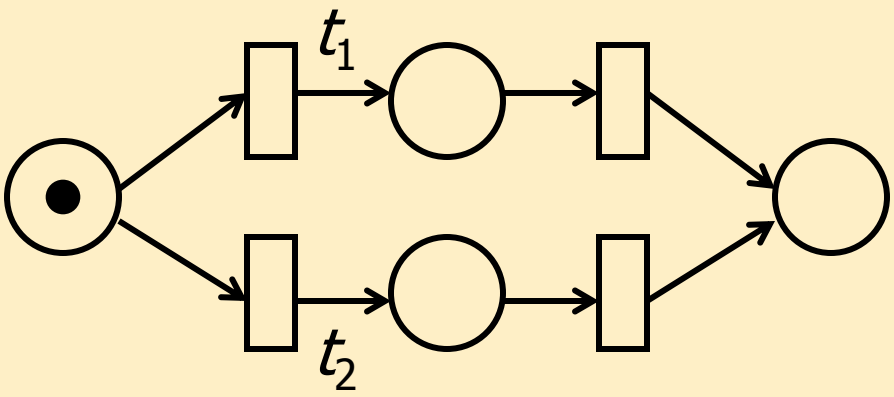

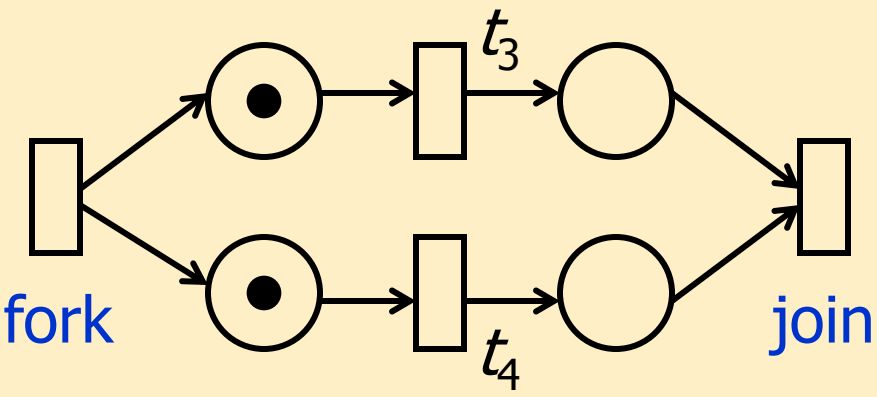

Konfúzió

Konfúzió: konkurencia és konfliktus is jelen van

- Szimmetrikus: egyaránt konkurens és konfliktusos
  - t_1 és t_2 konkurens, mindkettő konfliktusban van t_3 átmenettel
- Aszimmetrikus: tüzelési szekvenciától függően
  - t_4 és t_5 konkurens, de ha t_5 tüzel előbb, akkor t_4 konfliktusba kerül t_6 átmenettel

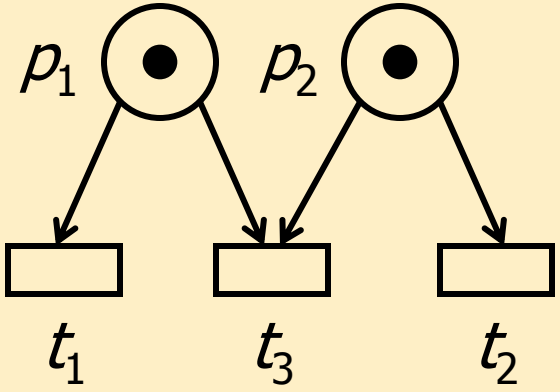

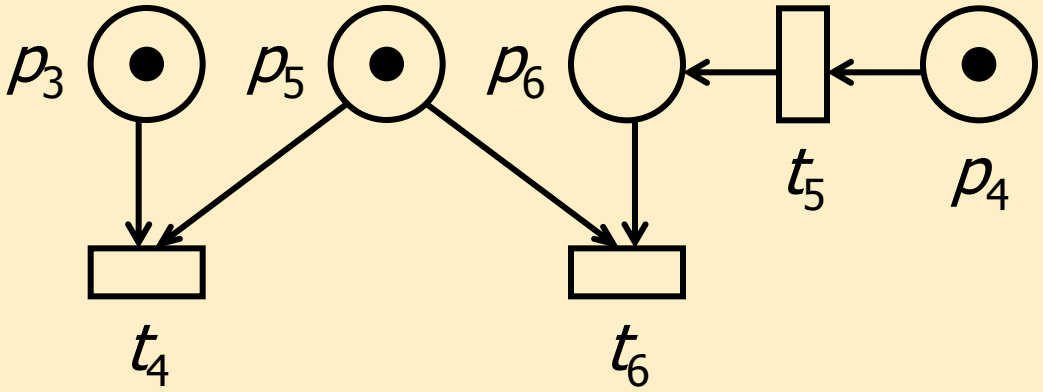

Petri háló alosztályok

A továbbiakban végig
közönséges Petri hálókról
beszélünk!

Alosztályok

- Állapotgép (State Machine, SM)
  - minden átmenetnek pontosan egy be- és kimeneti helye

    $\forall t \in T : |\bullet t| = |t \bullet| = 1$

  - van konfliktus, nincs szinkronizáció
- Jelölt gráf (Marked Graph, MG)
  - minden helynek pontosan egy be- és kimeneti tüzelése

    $\forall p \in P : |\bullet p| = |p \bullet| = 1$

  - van szinkronizáció, nincs konfliktus

Alosztályok (folyt.)

- Szabad választású háló (Free-Choice Net, FC)
  - közönséges Petri háló, melyben minden helyből kifelé mutató él vagy egyedüli kimenő él, vagy egyedüli bemenő él egy átmenetbe

$$\forall p \in P : |p\bullet| \geq 1 \Rightarrow \bullet(p\bullet) = \{p\},$$
$$\forall p_1, p_2 \in P : p_1\bullet \cap p_2\bullet \neq \emptyset \Rightarrow |p_1\bullet| = |p_2\bullet| = 1$$

  - lehet konkurencia és konfliktus is, de nem egyszerre
    - nincs benne konfúzió
  - dekomponálható MG és SM komponensekre

Alosztályok (folyt.)

- Kiterjesztett szabad választású háló (EFC)
  - többszörös szinkronizáció is lehetséges

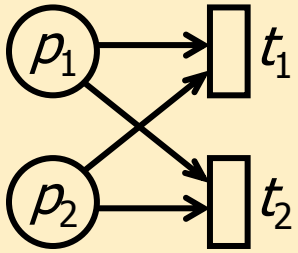

$$\forall p_1, p_2 \in P : p_1\bullet \cap p_2\bullet \neq \emptyset \Rightarrow p_1\bullet = p_2\bullet$$

- Aszimmetrikus választású háló (AC)
  - lehetséges az (aszimmetrikus) konfúzió is

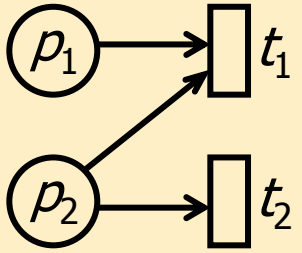

$$\forall p_1, p_2 \in P : p_1\bullet \cap p_2\bullet \neq \emptyset \Rightarrow p_1\bullet \subseteq p_2\bullet \vee p_2\bullet \subseteq p_1\bullet$$

- Nincs szimmetrikus választású $\rightarrow$ a többi PN

EFC transzformációja FC-re

- FC és EFC közös tulajdonsága:
  - ha t_1 és t_2 $\exists$ közös bemeneti helye, akkor nincs olyan állapot, melyben az egyik engedélyezett és a másik nem
  - EFC transzformálható tulajdonságmegtartó módon FC-re

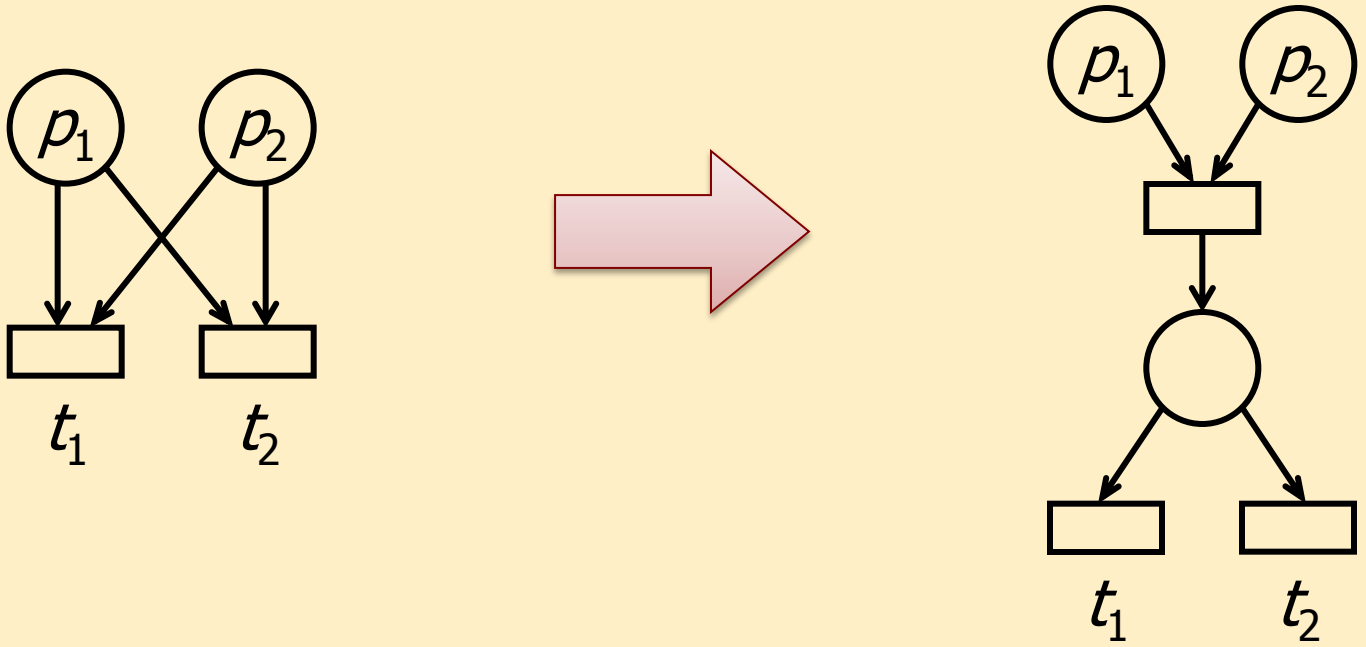

Alapstruktúrák

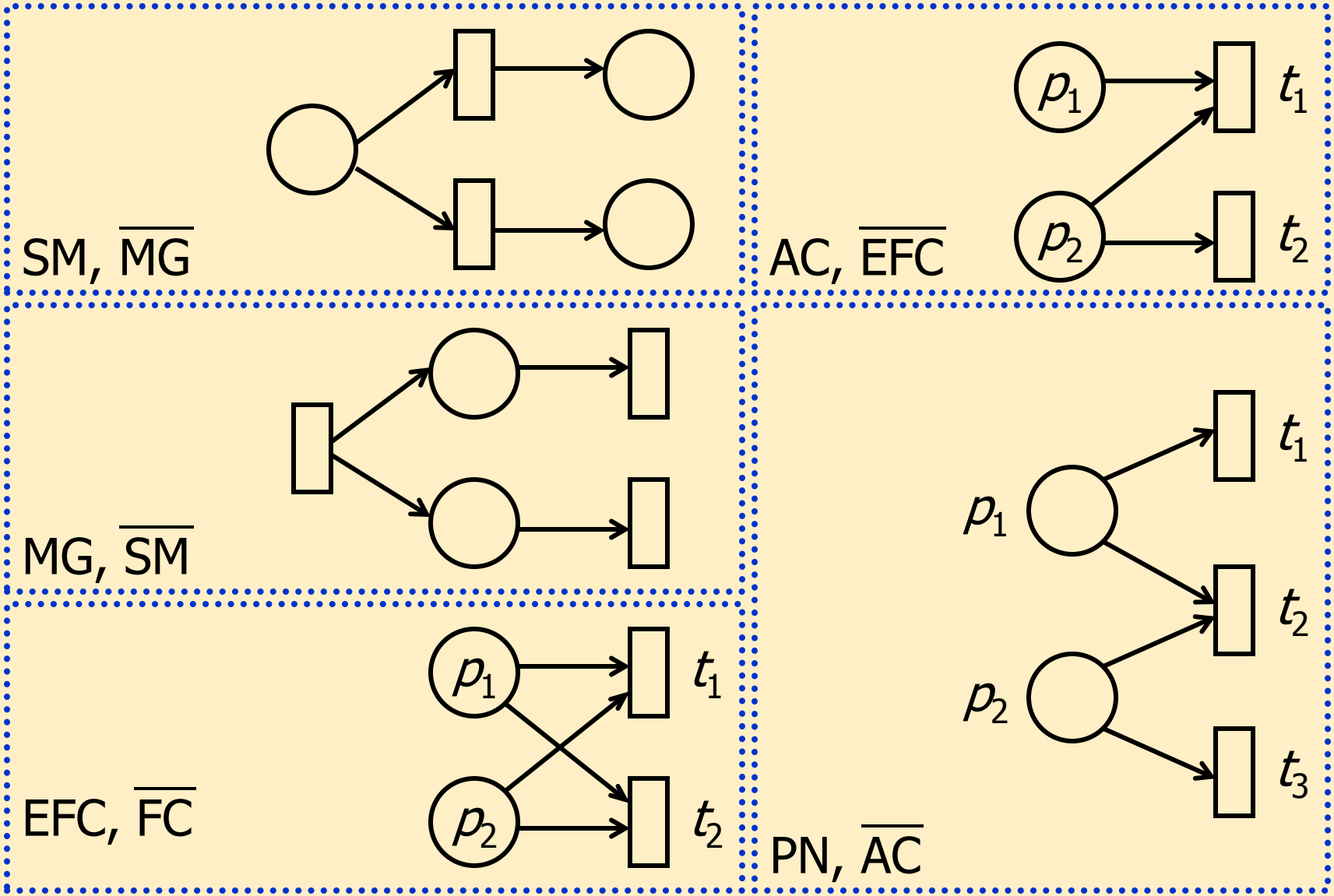

Az alosztályok viszonya

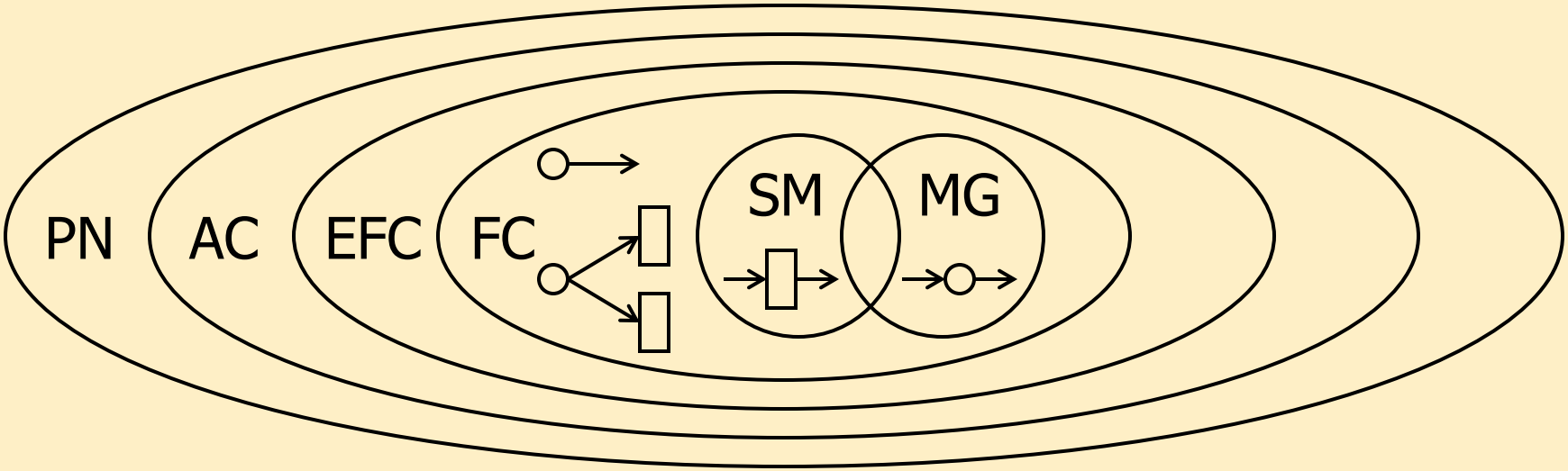

- Állapotgép (SM) nem enged meg szinkronizációt
- Jelölt gráf (MG) nem enged meg választást
- Szabad választású háló (FC) nem enged meg konfúziót
- Aszimmetrikus vál. háló (AC) megenged aszimmetrikus konfúziót, de nem enged meg szimmetrikus konfúziót

Élő és bizt(onság)os tulajdonság kritériumai

Szükséges feltétel általános esetben:

- Ha egy (N, M_0) Petri háló élő és biztos, akkor N erősen (szigorúan) összekötött gráf topológia
  - bármely csomópontból bármely másikba vezet irányított út
  - sem forrás, sem nyelő csomópontok: $\forall n \in P \cup T : \bullet n \neq \emptyset \neq n \bullet$
- Elégséges feltételek alosztályokra fogalmazhatók meg

Miért nem lehetnek forrás és nyelő csomópontok?

$\bullet p = \varnothing$
(forrás hely)

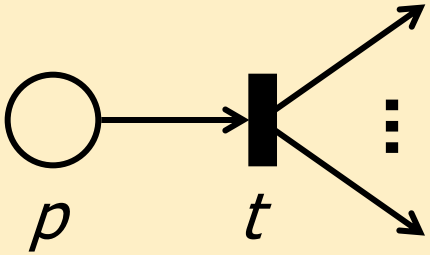

t nem élő

$p\bullet = \varnothing$
(nyelő hely)

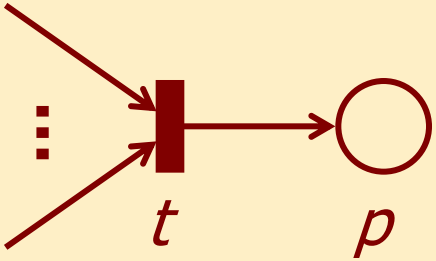

p nem biztos, ha t élő

$\bullet t = \varnothing$
(forrás tranzíció)

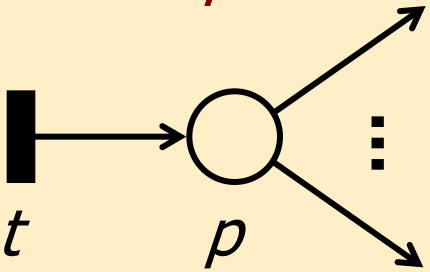

p nem biztos

$t\bullet = \varnothing$
(nyelő tranzíció)

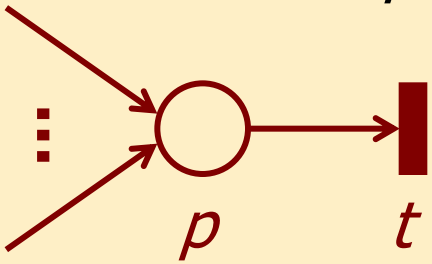

t nem élő, ha p biztos

Miért nem elégséges az összekötöttség?

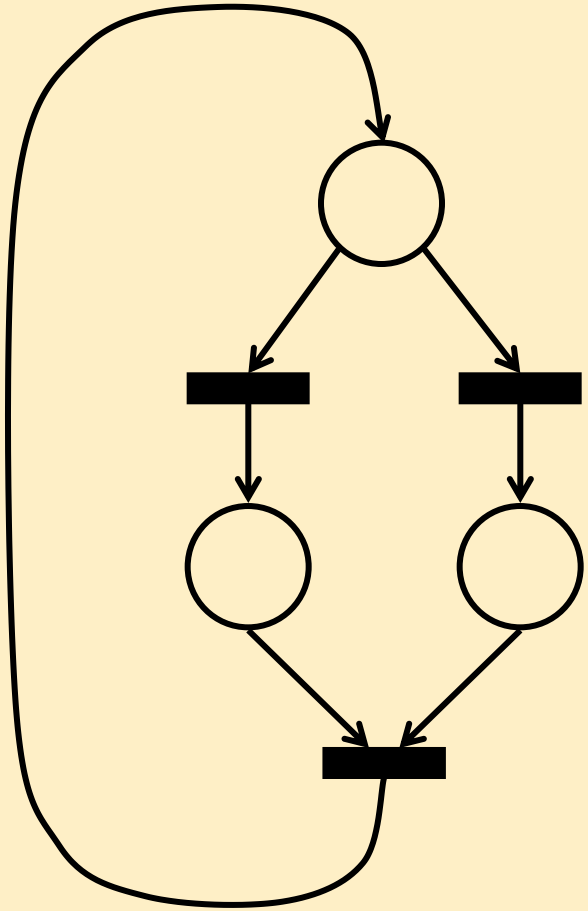

nincs élő jelölése

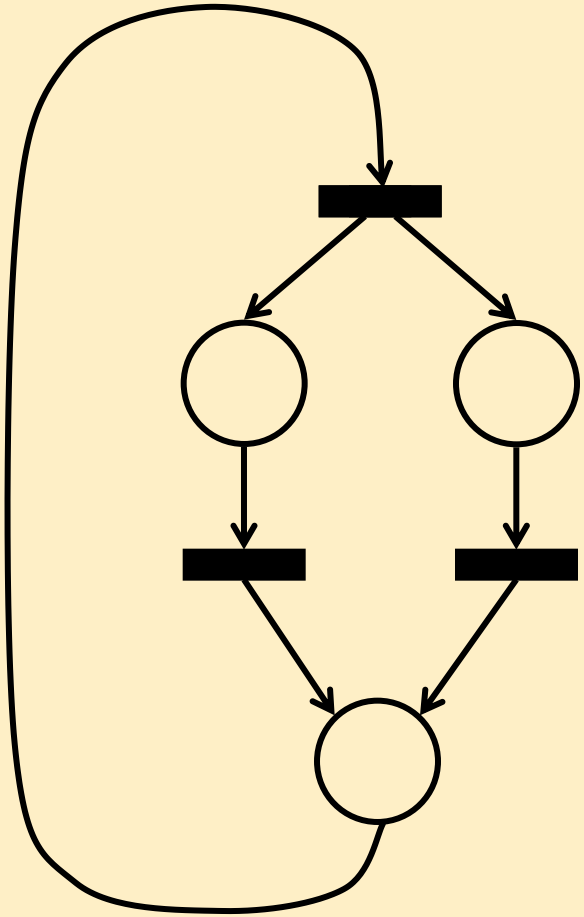

nincs nemüres biztos jelölése

Élő és biztos tulajdonság az SM hálókban

1. Egy (N, M_0) állapotgép a.cs.a. **élő**, ha N erősen összefüggő és M_0-ban van legalább egy token
   - triviális, hiszen minden tüzelés csak egy tokent mozgat
2. Egy (N, M_0) állapotgép a.cs.a. **biztos**, ha M_0-ban van legfeljebb egy token
3. Egy élő (N, M_0) állapotgép a.cs.a. **biztos**, ha M_0-ban pontosan egy token van

Jelölt gráf reprezentáció

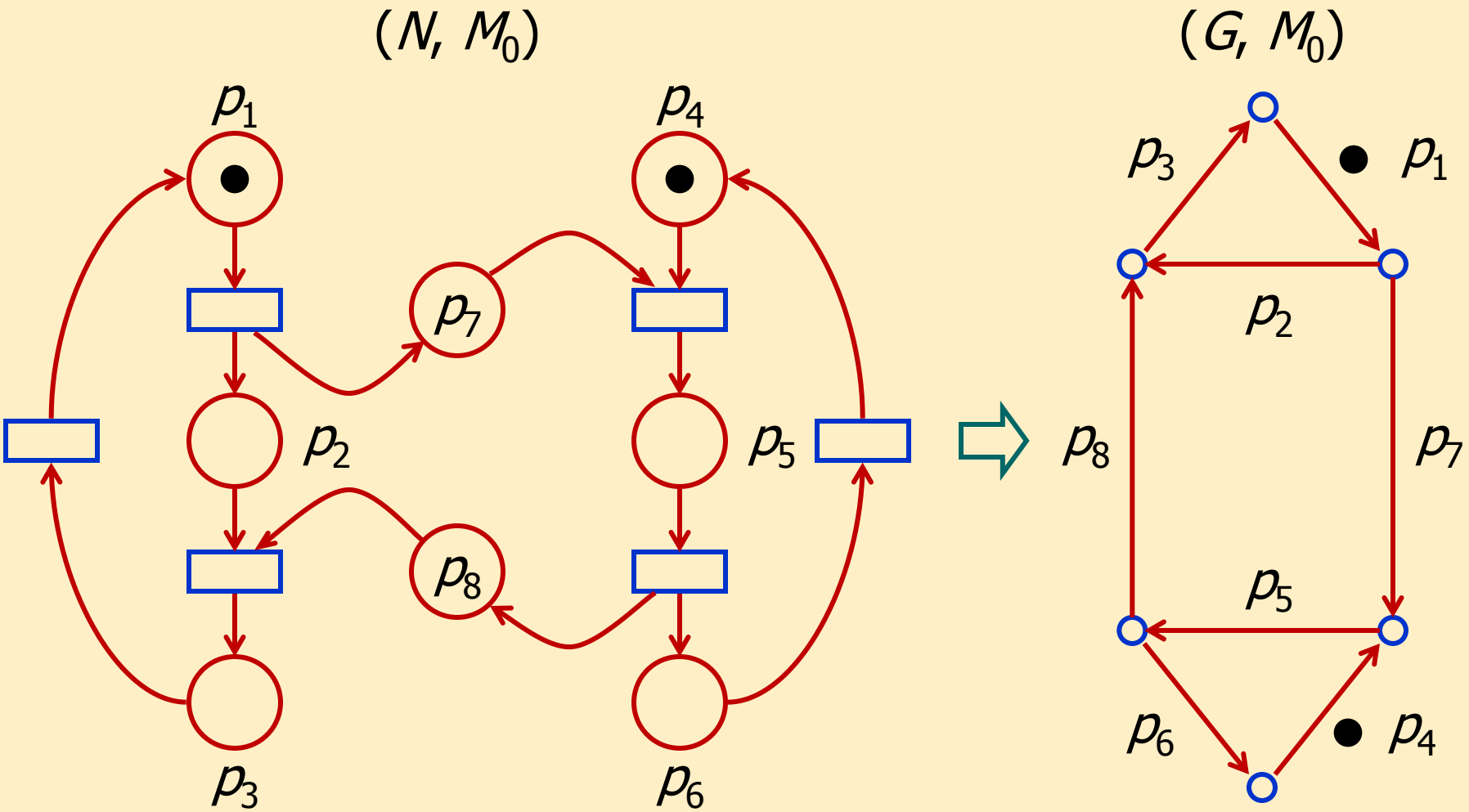

Élő tulajdonság az MG hálókban

4. Egy (G, M_0) jelölt gráfban a tokenek száma minden C irányított körben állandó

$$\forall M \in R(N, M_0), \forall C \subseteq G : M(C) = M_0(C)$$

   - közönséges Petri háló: egyszeres élek; minden csomóponthoz a körben egy bemenő és egy kimenő él

5. Egy (G, M_0) jelölt gráf a.cs.a. **élő**, ha M_0 állapotban minden G-beli irányított körben van legalább egy token

Biztos tulajdonság az MG hálókban

6. Egy (G, M_0) jelölt gráfban egy élt jelölő tokenek maximális száma egyenlő az élt tartalmazó bármely irányított körön az M_0 állapotban levő tokenek minimális számával

- y elsütése nélkül x-et maximum

$$\min_{\forall C_j \subseteq G | p_i \in C_j} \left(M_0(C_j) \right)$$

alkalommal lehet elsütni

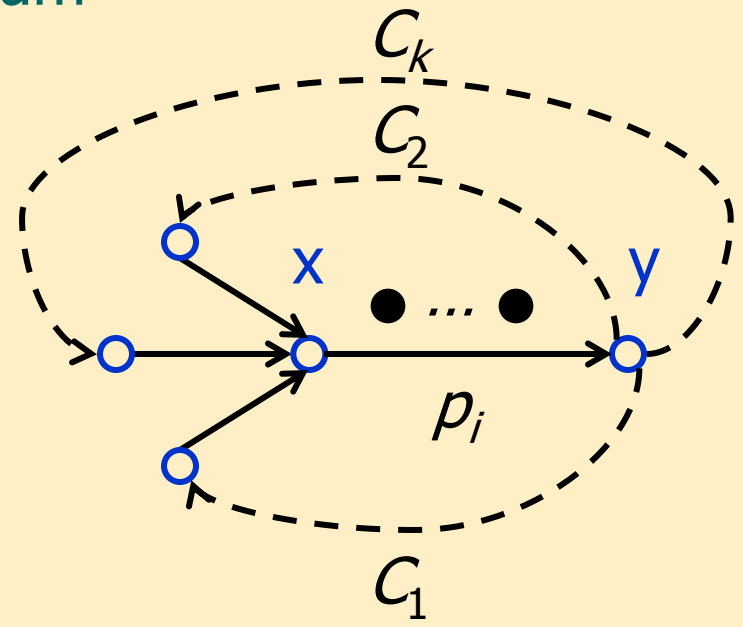

Biztos tulajdonság az MG hálókban

7. Egy élő (G, M_0) jelölt gráf a.cs.a. **biztos**, ha minden él (hely) olyan C irányított körben van, amelyre $M_0(C) = 1$

8. Egy G irányított gráfban a.cs.a. létezik **élő** és **biztos** jelölt gráfot létrehozó M_0 állapot, ha G erősen összefüggő gráf
   - a feltétel triviálisan szükséges
   - elégséges is, hiszen van legalább egy irányított kör, és minden irányított körbe elég egy tokent tenni

Biztos tulajdonság az MG hálókban

- Visszacsatoló élhalmaz (Feedback Arc Set, FAS)
  - Egy E' élhalmaz visszacsatoló élhalmaz, ha elhagyásával a G erősen összefüggő gráf irányított kör mentessé válik, azaz a $G' = (V, E - E')$ körmentes
    - minimális FAS: egyetlen valódi részhalmaza sem FAS
    - minimum FAS: egyetlen más FAS sem tartalmaz kevesebb élt

9. Egy erősen összekötött élő (G, M_0) jelölt gráf a.cs.a. **biztos**, ha az M_0 kezdőállapotból elérhető minden $M \in R(G, M_0)$ állapotban a jelölt élek halmaza minimális visszacsatoló élhalmaz

Szifon és csapda

Egy S helyhalmaz **szifon**, ha $\bullet S \subseteq S\bullet$

- minden S-beli kimeneti helyhez bemeneti hely S-ben
- egy állapotban tokenmentes → követő állapotokban is

Egy Q helyhalmaz **csapda**, ha $Q\bullet \subseteq \bullet Q$

- minden Q-beli bemeneti helyhez kimeneti hely Q-ban
- egy állapotban jelölt → követő állapotokban is

$\bullet S = \{t_1\}$
$S\bullet = \{t_1, t_2\}$
$\bullet S \subseteq S\bullet$

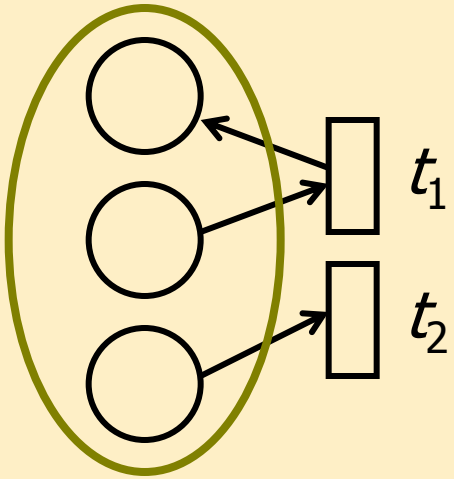

$\bullet Q = \{t_1, t_2\}$
$Q\bullet = \{t_1\}$
$\bullet Q \supseteq Q\bullet$

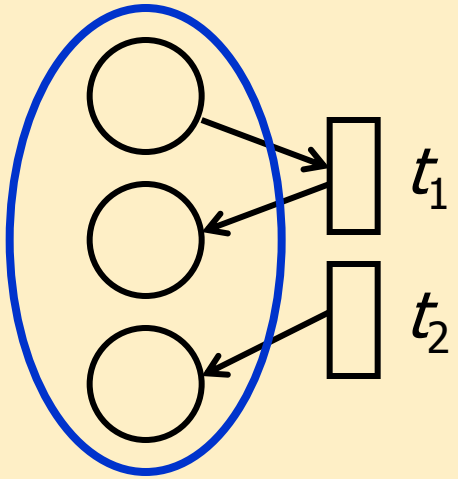

Élő és biztos tulajdonság az FC hálókban

10. Egy (N, M_0) szabad választású háló a.cs.a. **élő**, ha minden N–beli szifon tartalmaz jelölt csapdát
11. Egy élő (N, M_0) szabad választású háló a.cs.a. **biztos**, ha N lefedhető egy tokent tartalmazó erősen összekötött SM komponensekkel
12. Ha (N, M_0) élő és biztos szabad választású háló, akkor N lefedhető erősen összekötött MG komponensekkel. Létezik olyan $M \in R(N, M_0)$, hogy minden (N_1, M_1) komponens élő és biztos MG háló, ahol M_1 az M-nek N_1-re vett rész tokeneloszlása

Példa: élő és biztos FC háló

Élő és biztos a jelölt kezdőállapottal, mert

- minden SM komponens erősen összekötött, egy tokent tartalmaz, és a komponensek lefedik a teljes hálót
- minden MG komponens erősen összekötött, egy tokent tartalmaz, és a komponensek lefedik a teljes hálót

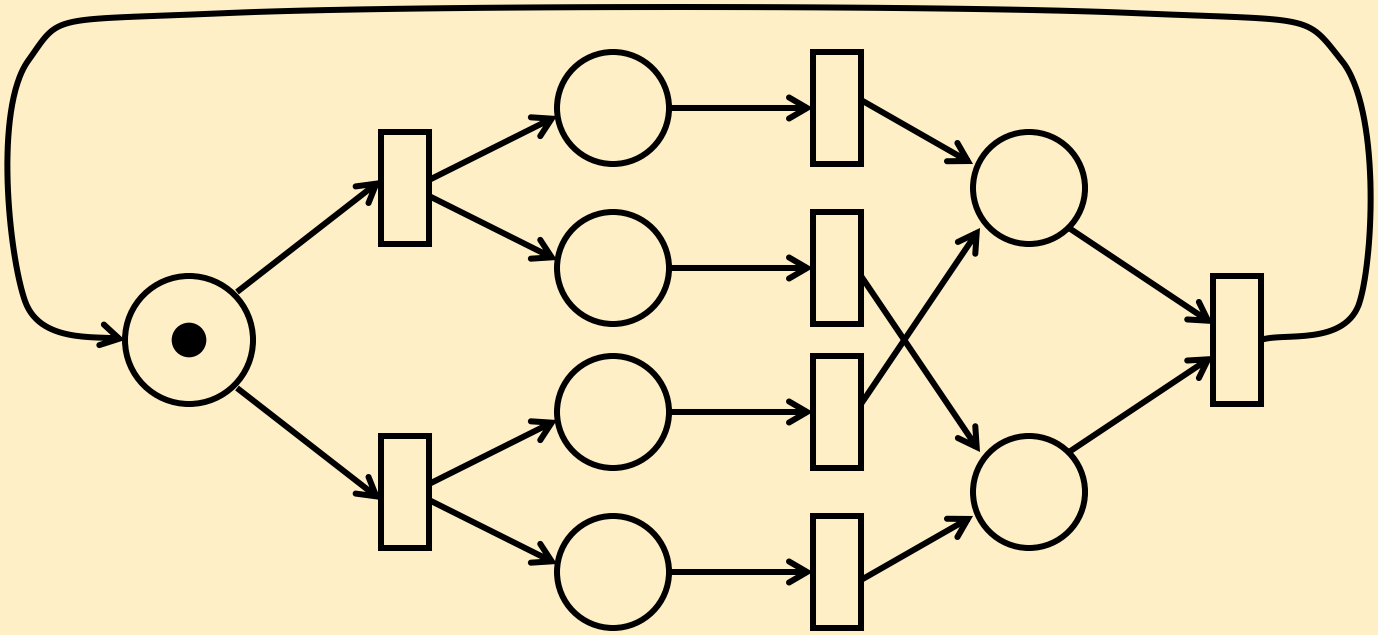

SM dekompozíció

- Allokáció: választás a szinkronizációban részt vevő tevékenységek közt
- Redukció menete
  1. Allokáció választása
  2. A nem allokált helyek törlése
  3. Minden kimeneti hely nélküli átmenet törlése
  4. Minden törölt kimeneti tüzeléssel bíró hely törlése

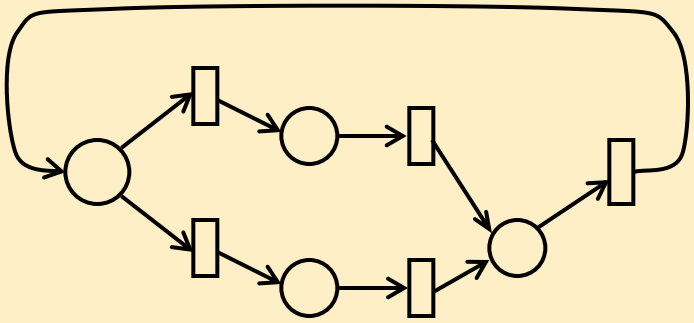

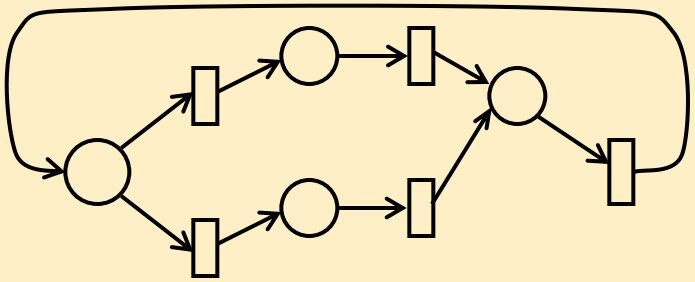

A példa FC háló SM dekompozíciója

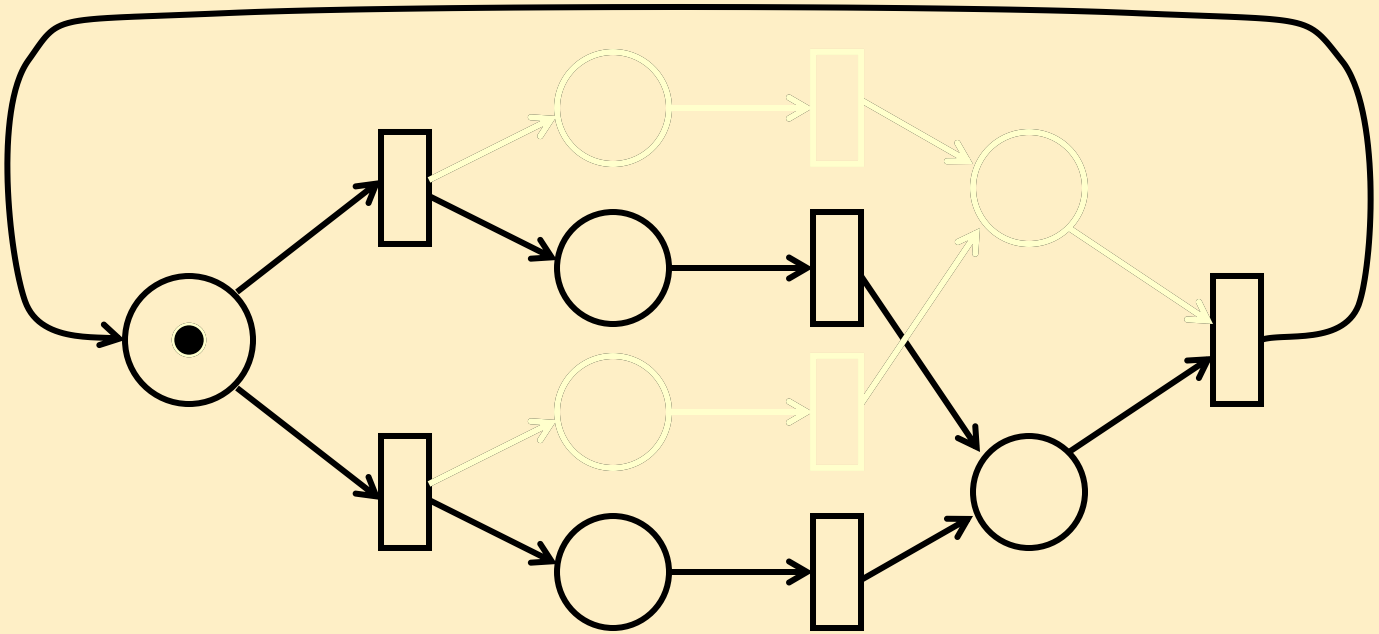

MG dekompozíció

- Allokáció: választás a konfliktusban levő átmenetek közt
- Redukció menete
  1. Allokáció választása
  2. A nem allokált átmenetek törlése
  3. Minden bemeneti tüzelés nélküli hely törlése
  4. Minden törölt bemeneti hellyel bíró átmenet törlése

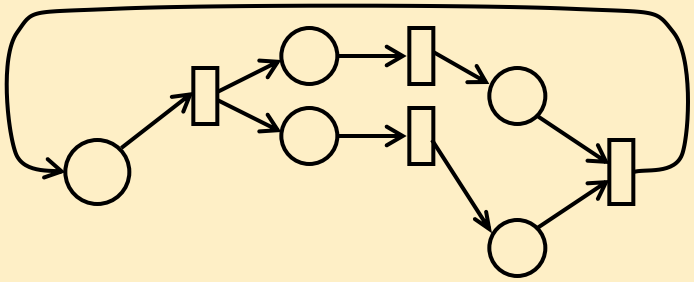

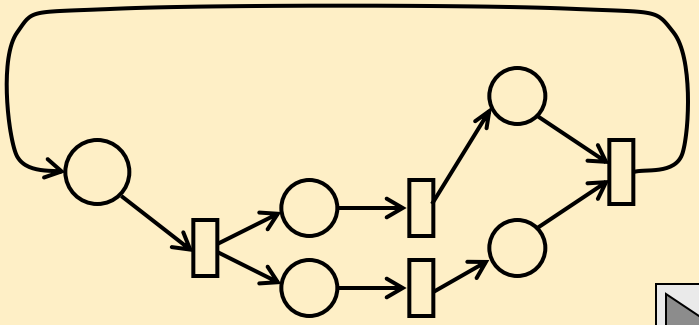

A példa FC háló MG dekompozíciója

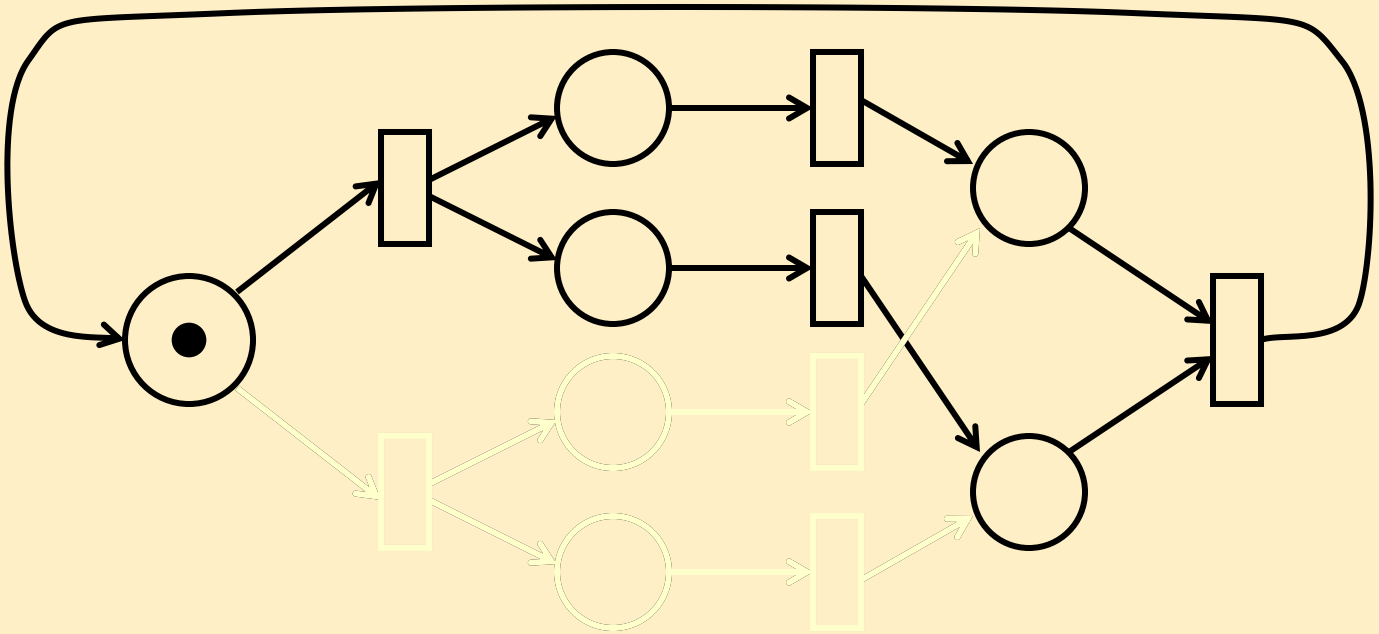

Petri hálók strukturális tulajdonságai

Strukturális tulajdonságok

Petri hálók kezdőállapot-független tulajdonságai:

- Strukturális korlátosság
- Vezérelhetőség
- Konzervativitás
  - Hely invariáns,
    P- (place) invariáns
- Strukturális élőség
- Ismételhetőség
- Konzisztencia
  - Tüzelési invariáns,
    T- (transition) invariáns

Csak a háló struktúra határozza meg őket:

- vagy $\forall$ korlátos kezdő tokeneloszlásra igazak,
- vagy $\exists$ olyan korlátos kezdő tokeneloszlás, amire igazak

Állapotegyenlet

- Petri háló dinamikája: tokenek áramlanak
  - Kirchhoff egyenletekhez hasonló egyensúlyi egyenletek
- Előfeltétel (egyértelműség): tiszta Petri háló
  - Nincs olyan átmenet, amely egyazon helynek egyszerre bemenő és kimenő átmenete: $\forall t \in T : {\bullet}t \cap t{\bullet} = \varnothing$
  - Hurokél
    - a tüzeléskor a tokeneloszlás nem változik, de
    - a tüzelési feltételben szerepet játszik

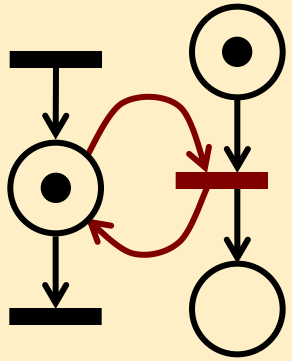

Állapotegyenlet

- Tüzelési szekvencia: $M_{i_0}\left[\vec{\sigma} > M_{i_n}\right.$

$$\vec{\sigma} = \left\langle M_{i_0} t_{i_1} M_{i_1} \ldots t_{i_n} M_{i_n} \right\rangle = \left\langle t_{i_1} \ldots t_{i_n} \right\rangle$$

- **Engedélyezés:**
  - $t_{i,j}$ átmenet minden $p \in \bullet t_{i,j}$ bemenő helyén **elég** token

$$\forall t_{i_j} \in \vec{\sigma}, \forall p \in \bullet t_{i_j} : M_{i_{j-1}}(p) \geq w^{-}(p, t_{i_j}) = \mathbf{W}^{-^{\mathrm{T}}} \vec{e}_{i_j}$$

Állapottrajektóriák

- **Állapotátmenet:**
  - $t_{i,j}$ átmenet engedélyezett $\rightarrow$ tüzel
    - minden $p \in \bullet t_{i,j}$ bemenő helyéről $w^{-}(p, t_{i,j})$ tokent vesz el
    - minden $p \in t_{i,j} \bullet$ kimenő helyére $w^{+}(p, t_{i,j})$ tokent tesz ki

$$M_{i_j} = M_{i_{j-1}} - \mathbf{W}^{-^{\mathrm{T}}} \vec{e}_{i_j} + \mathbf{W}^{+^{\mathrm{T}}} \vec{e}_{i_j} = M_{i_{j-1}} + \mathbf{W}^{\mathrm{T}} \vec{e}_{i_j}$$

    - összeadva és átrendezve:

$$M_{i_0} \left[\vec{\sigma} > M_{i_n} \Rightarrow M_{i_n} - M_{i_0} = \mathbf{W}^{\mathrm{T}} \vec{\sigma}_T \right.$$

- **Tüzelési szám vektor**: az egyes tranzíciók tüzeléseinek száma a tüzelési szekvenciában

Állapotegyenlet levezetése

$$M_1 = M_0 + \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{e}_{t_1}$$

$$M_2 = M_1 + \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{e}_{t_2} = \overbrace{M_0 + \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{e}_{t_1}}^{M_1 \text{ behelyettesítésével}} + \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{e}_{t_2}$$

$$\dots$$

$$M_{n+1} = M_n + \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{e}_{t_{n+1}} = M_0 + \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{e}_{t_1} + \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{e}_{t_2} + \dots + \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{e}_{t_{n+1}}$$

$$\dots$$

$$M_m = M_0 + \underbrace{\mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{e}_{t_1} + \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{e}_{t_2} + \dots + \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{e}_{t_m}}_{\text{összevonva}} = M_0 + \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\sum_{i=1}^{m}\vec{e}_{t_i}$$

$$M_m = M_0 + \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma}_T \Rightarrow \boxed{M_m - M_0 = \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma}_T}$$

Állapotegyenlet és elérhetőség

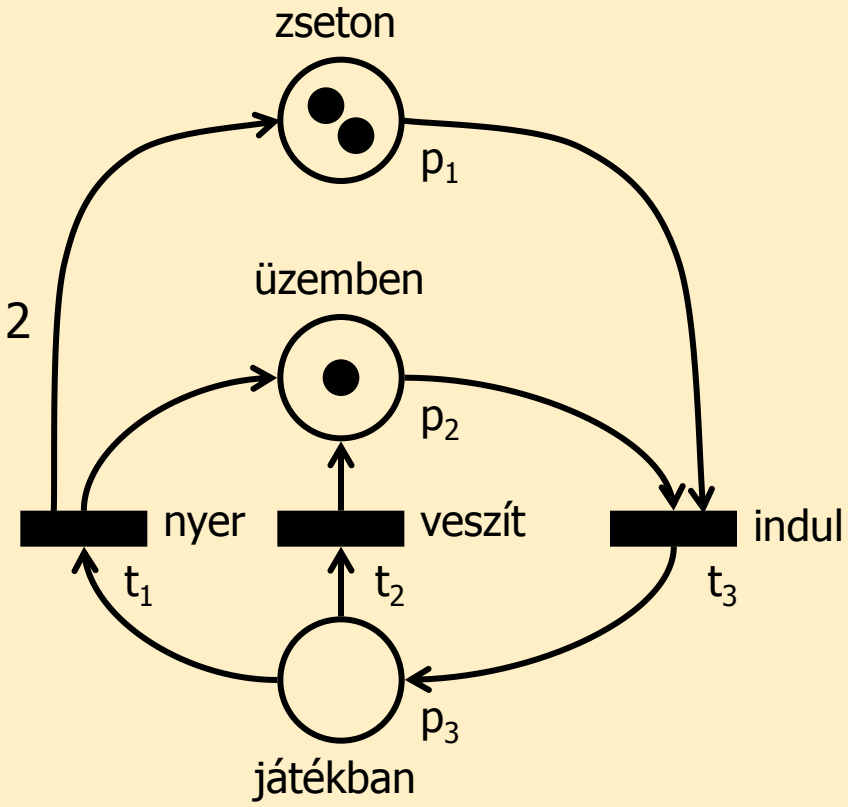

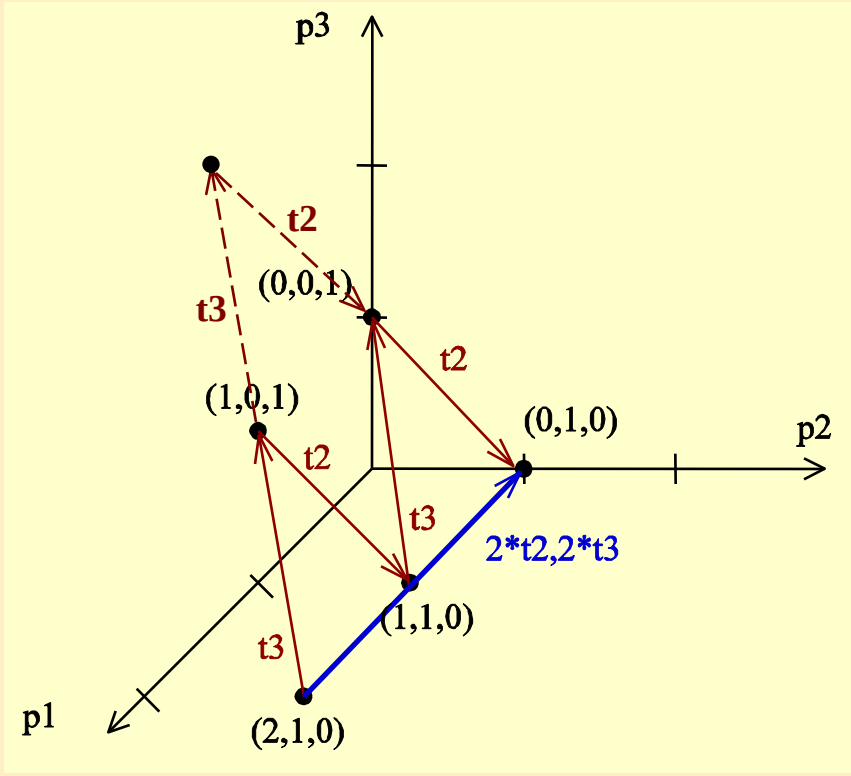

- A **tüzelési szám vektor**ban kevesebb az információ, mint a **tüzelési szekvenciá**ban!

Állapotegyenlet és elérhetőség

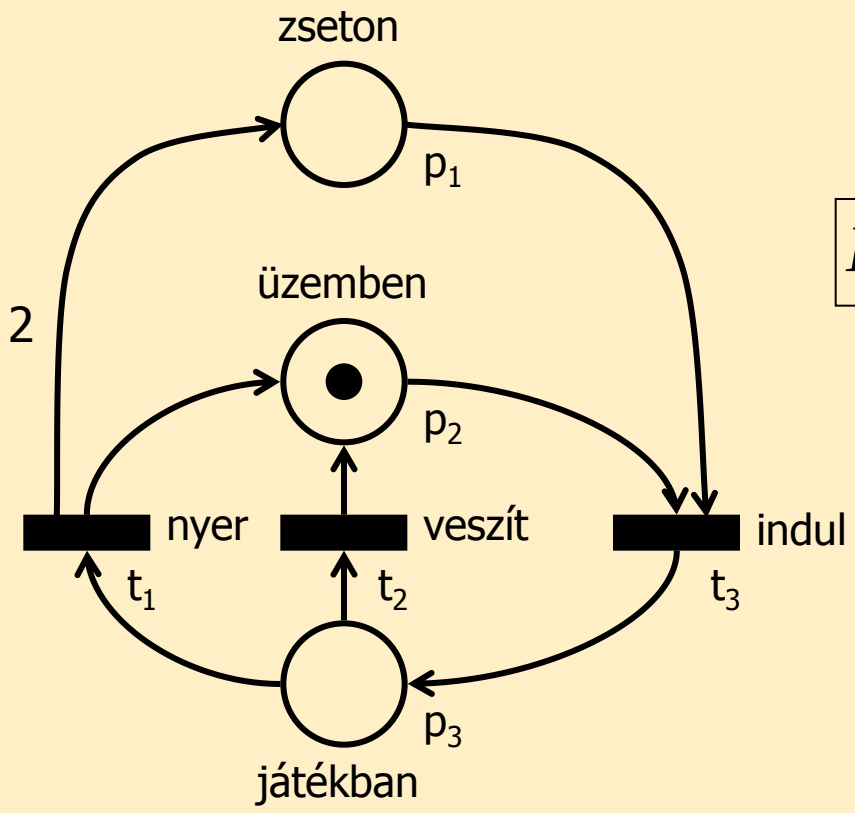

- Tokenmérleg teljesülése a tüzelésnek csak a **szükséges** feltétele!

$$M_{i_0}\left[\vec{\sigma} > M_{i_n} \Rightarrow M_{i_n} - M_{i_0} = \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma}_T\right.$$

$$\mathbf{W}^{\mathrm{T}} = \begin{array}{c} \\ \mathbf{p_1} \\ \mathbf{p_2} \\ \mathbf{p_3} \end{array} \begin{array}{c} \begin{array}{ccc} \mathbf{t_1} & \mathbf{t_2} & \mathbf{t_3} \end{array} \\ \begin{pmatrix} \mathbf{2} & \mathbf{0} & \mathbf{-1} \\ \mathbf{1} & \mathbf{1} & \mathbf{-1} \\ \mathbf{-1} & \mathbf{-1} & \mathbf{1} \end{pmatrix} \end{array}$$

$$(1,1,0)^{\mathrm{T}} - (0,1,0)^{\mathrm{T}} = \mathbf{W}^{\mathrm{T}} \cdot (1,0,1)^{\mathrm{T}}$$

t_1 és t_3 sem nem tüzelhető a (0,1,0) kezdőállapotban!

Invariánsok fogalma
Tüzelési és hely invariáns

Tüzelési, avagy T-invariáns

A σ tüzelési szekvencia végrehajtása nem változtatja meg a tokeneloszlást:

$$\mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma}_T = 0$$

- Ciklus az állapottérben: $M_i \left[\vec{\sigma}_T > M_i\right.$
  - ha σ_T szekvencia az M_i állapotból végrehajtható!

$$\forall t_{i_j} \in \vec{\sigma}, \forall p \in \left\{\bullet t_{i_j}\right\} : m_{i_{j-1}}\left(p\right) \geq w^{-}\left(p, t_{i_j}\right) = \mathbf{W}^{-\mathrm{T}} \cdot \vec{e}_{i_j}$$

- Megjegyzés: bármely σ tüzelési szekvenciához található olyan M_0 kezdőállapot, amelyből σ végrehajtható
  - Pl. $M_0 \geq \mathbf{W}^{-\mathrm{T}}\vec{\sigma}$ esetén induláskor annyira „teletömött”, hogy a σ tüzelési szekvencia által termelt tokenekre már nincs szükség!

Példa T-invariánsra

$t_1 – t_2$ után a tokeneloszlás ugyanez

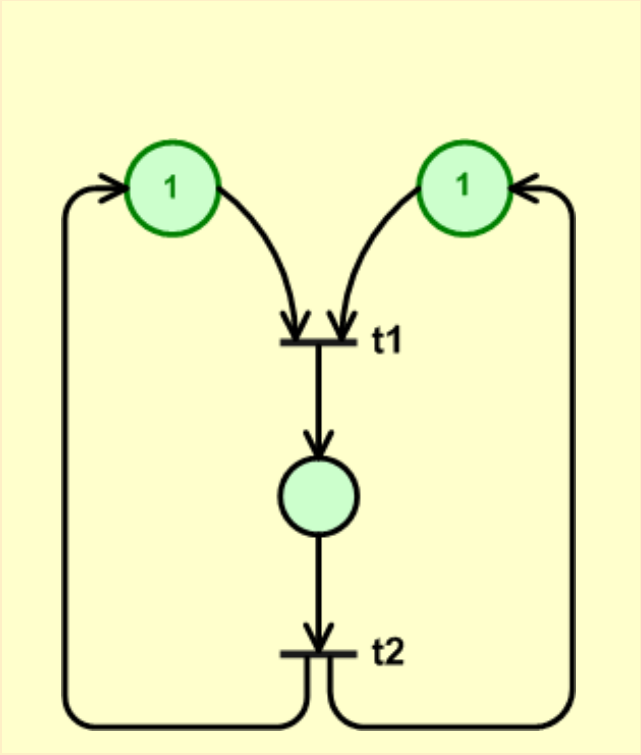

$t_3 – t_1 – t_2$ tüzelési szekvencia nem ismételhető

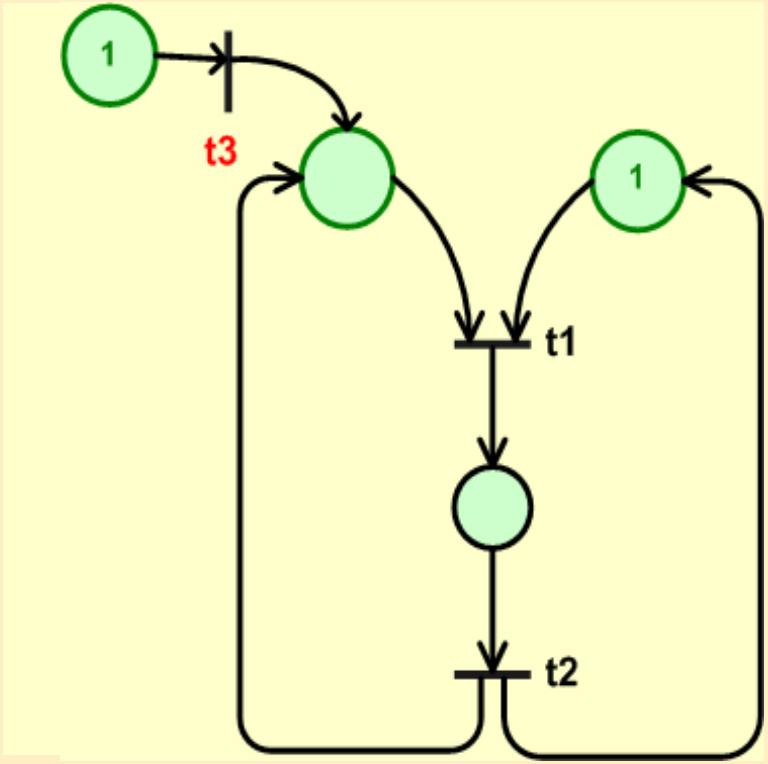

T-invariánsok halmaza

$$\mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma}_T = 0$$

Homogén, lineáris egyenletrendszer

- egy megoldás többszöröse is megoldás
  - ha tüzelhető, akkor többször is befutja a ciklust
- megoldás összege is megoldás
  - ha tüzelhető, akkor több ciklus kombinációját futja be
- megoldások lineáris kombinációi is megoldások

Keressünk **BÁZIST**!

- az összes megoldást előállító minimális halmaz

Minimális T-invariáns

- A σ tüzelési szekvencia sup(σ) **alapja**
  - azon átmenetek $T' = \{t_i \mid \sigma_i > 0\}$ részhalmaza, amelyek σ szekvenciában előfordulnak
- A σ_T tüzelési invariáns **minimális alapú**
  - ha nincs olyan T-invariáns, amelynek alapja σ_T alapjának valódi részhalmaza, vagy
  - ha részhalmaza azonos, annak tüzelési számai kisebbek

$$\forall \sigma_T^1 : \mathbf{W}^{\mathrm{T}} \sigma_T^1 = 0 \Rightarrow \left(\sigma_T^1 \geq \sigma_T\right) \vee \left(\mathrm{sup}(\sigma_T) \not\subseteq \mathrm{sup}(\sigma_T^1)\right)$$

Hely, avagy P-invariáns

A μ_P súlyvektor által kijelölt helyeken a tokenek súlyozott összege nem változik:

$$\boxed{\vec{\mu}_P^{\mathrm{T}} M = \text{állandó}}$$

– A tokenek (egy része) a helyek egy részhalmazában kering (pl. erőforrások nem fogynak, nem keletkeznek)

$$\left.\begin{aligned} M &= M_0 + \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma} \\ \vec{\mu}_P^{\mathrm{T}} M &= \underbrace{\vec{\mu}_P^{\mathrm{T}} M_0}_{\vec{\mu}_P^{\mathrm{T}} M = \vec{\mu}_P^{\mathrm{T}} M_0 = \text{állandó}} + \vec{\mu}_P^{\mathrm{T}}\mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma} \\ \vec{\mu}_P^{\mathrm{T}}\mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma} = 0 &\Rightarrow \vec{\mu}_P^{\mathrm{T}}\mathbf{W}^{\mathrm{T}} \underset{\forall\vec{\sigma}}{\equiv} 0 \end{aligned}\right\} \quad \boxed{\mathbf{W}\vec{\mu}_P = 0}$$

Példa P-invariánsra

P-invariáns p_1, p_2, p_3-ra:

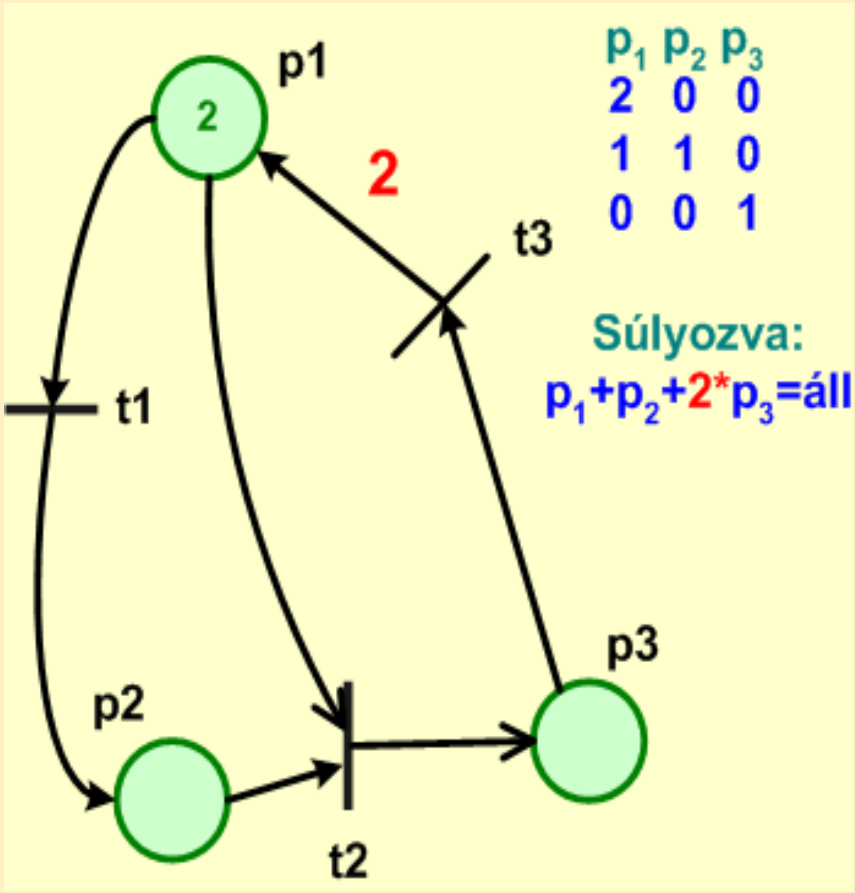

NEM P-invariáns:

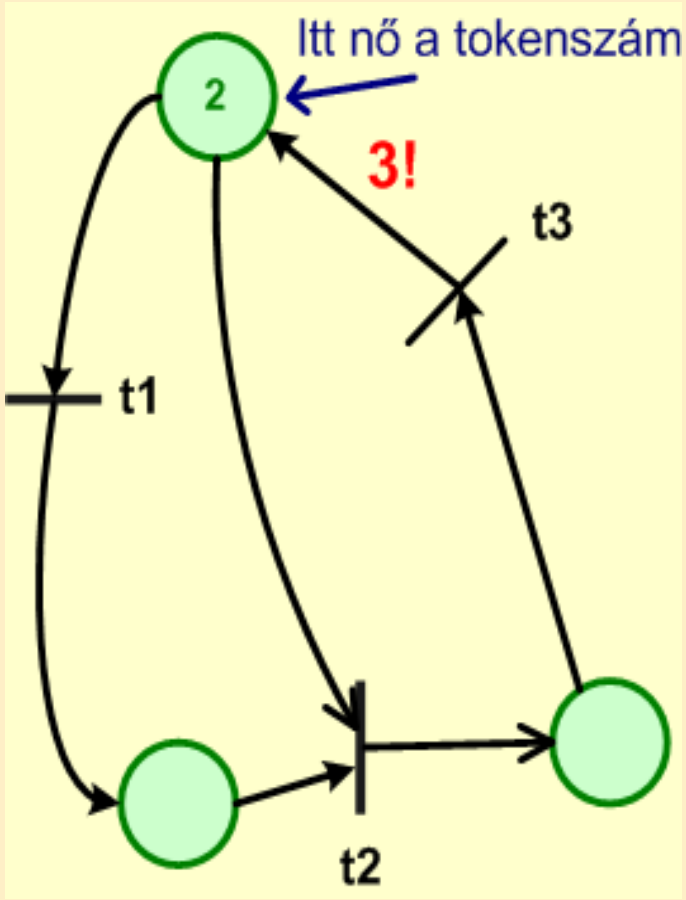

Invariánsok alkalmazásai

- T-invariánsok alkalmazásai
  - Termelési folyamat meghatározása
  - Szabályalapú rendszerek, diagnosztikai problémák
  - Dinamikus tulajdonságok
    - ciklikusan tüzelhető ➲ megfordíthatóság, visszatérő állapot
    - később is tüzelhető ➲ élő tulajdonság, holtpontmentesség
- P-invariánsok alkalmazásai
  - Véges automaták keresése $\rightarrow$ dekompozíció
  - Dinamikus tulajdonságok
    - token nem vész el ➲ élő tulajdonság, holtpontmentesség
    - token nem termelődik ➲ korlátosság

Invariánsok számítása

Megoldási módszerek

Kérdések:

- σ_T bázis komponenseinek értelmezési tartománya?
- a lineáris kombinációk együtthatóinak értelmezési tartománya?

Szint	Tartomány	Együttható	Lineárisan független?	Egyértelmű?	Algoritmus
1	$x \in \mathbf{Z}$	$\mathbf{Q}$	Igen	Nem	Gauss elimináció
2	$x \in \mathbf{Z}$	$\mathbf{Z}$	Igen	Nem	Hermite redukció
3	$x \in \mathbf{N}_0$	$\mathbf{Q}_0$	Nem biztos	Igen	Martinez-Silva
4	$x \in \mathbf{N}_0$	$\mathbf{N}_0$	Nem biztos	Igen	Pascoletti
5	$x \in \mathbf{B}$	$\mathbf{B}$	Nem biztos	Igen	Jaxy

Példa: processzor adatátvitel

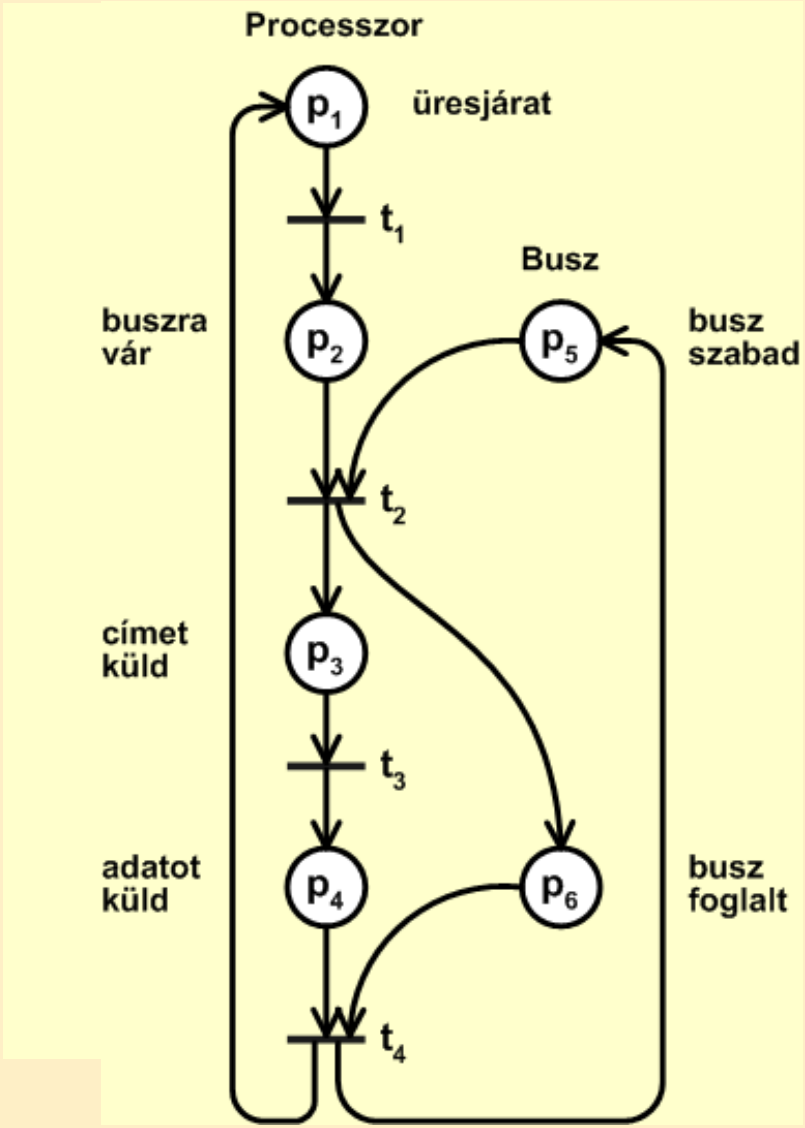

- Processzor
  - várakozik (idle - üresjárat)
  - busz hozzáférési jogot kér
  - címet tesz ki a címbuszra
  - adatot tesz ki az adatbuszra
- Busz(ok)
  - szabad (nem használja senki)
  - foglalt (processzor/periféria)
- Petri háló
  - $n = 4$ darab átmenet
  - $m = 6$ darab hely

Keressük meg fejben a megoldást!

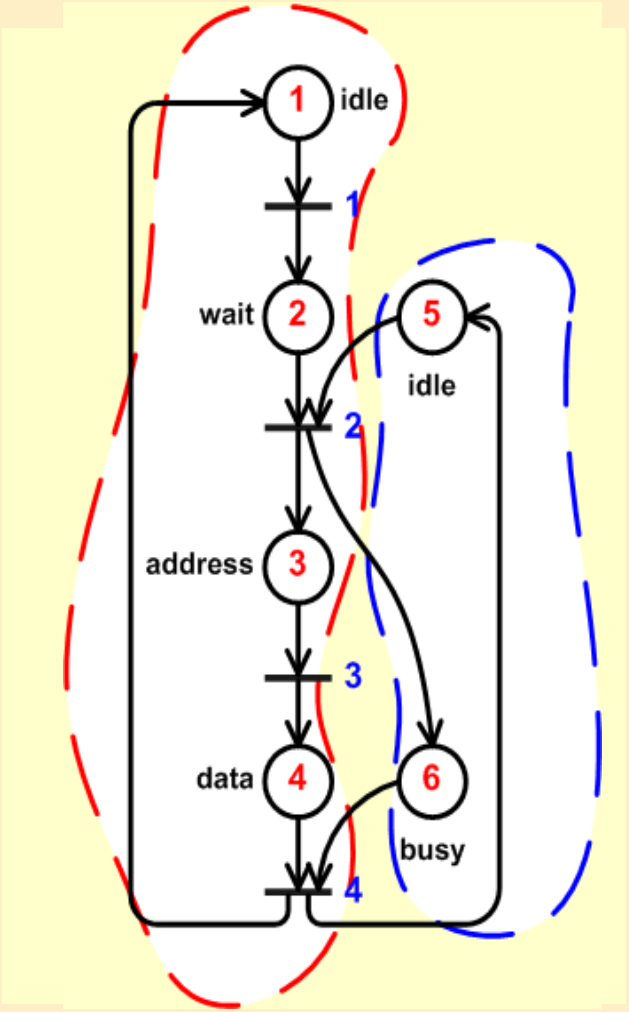

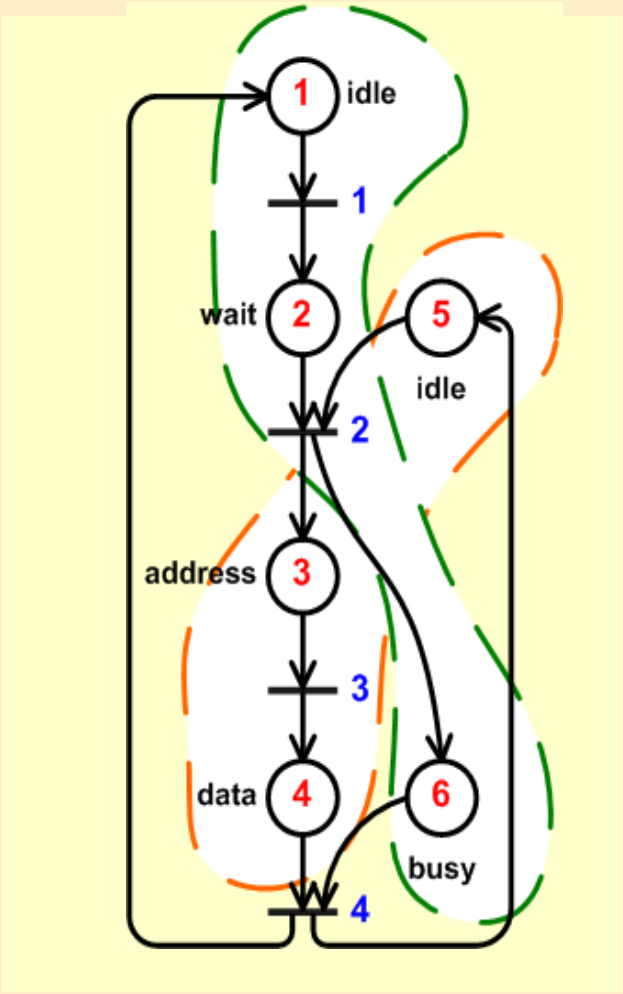

Négy P invariáns található

Szomszédossági mátrixok

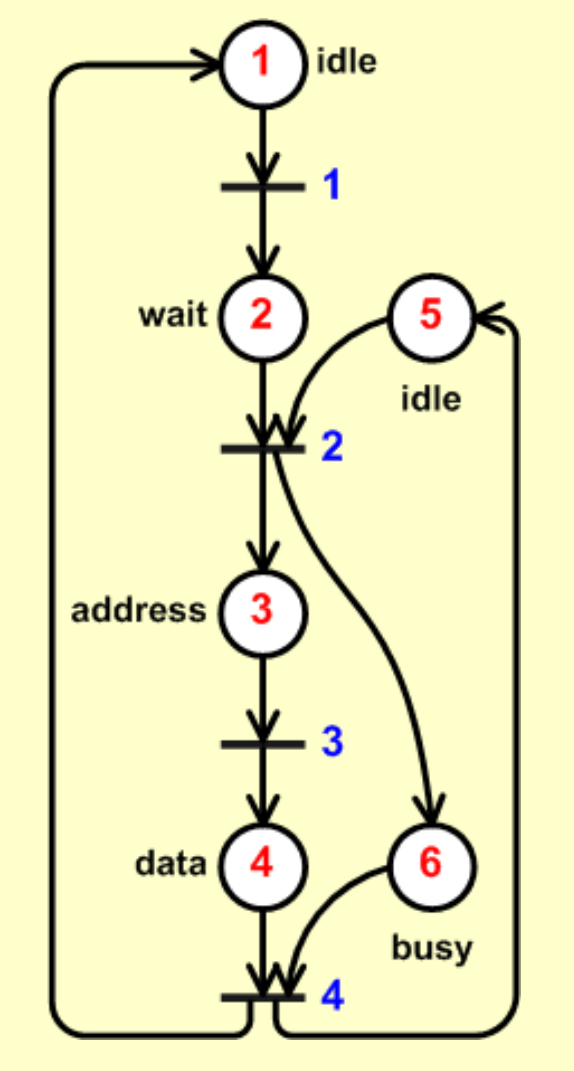

$$W^- = \begin{bmatrix} p_1 & p_2 & p_3 & p_4 & p_5 & p_6 & \\ 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & t_1 \\ 0 & 1 & 0 & 0 & 1 & 0 & t_2 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & t_3 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 1 & t_4 \end{bmatrix}$$

$$W^+ = \begin{bmatrix} p_1 & p_2 & p_3 & p_4 & p_5 & p_6 & \\ 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & t_1 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 1 & t_2 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & t_3 \\ 1 & 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & t_4 \end{bmatrix}$$

Szomszédossági mátrixok

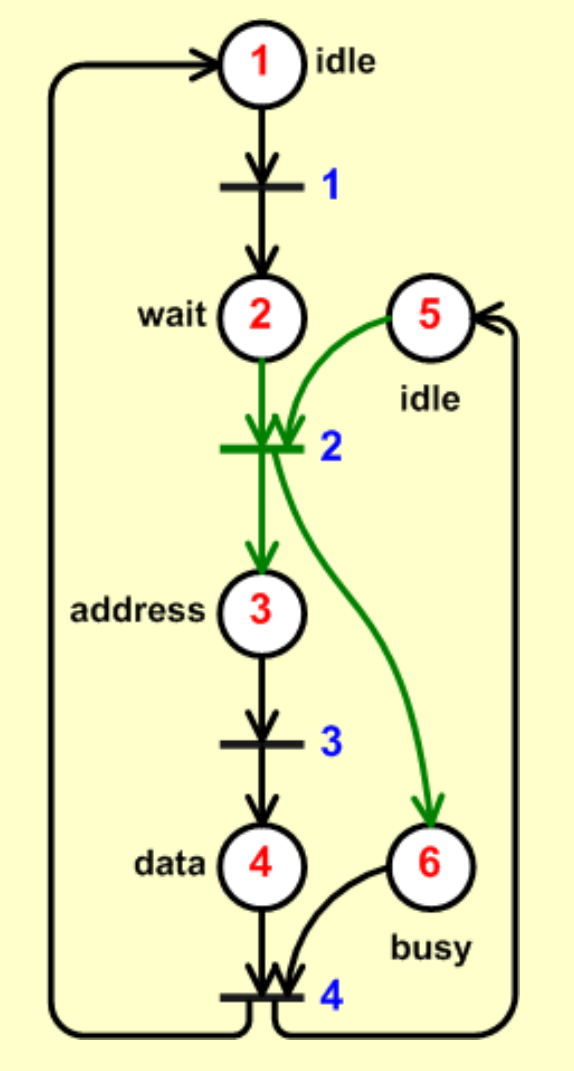

$$\mathbf{W}^T = \begin{bmatrix} t_1 & t_2 & t_3 & t_4 & \\ -1 & 0 & 0 & 1 & p_1 \\ 1 & -1 & 0 & 0 & p_2 \\ 0 & 1 & -1 & 0 & p_3 \\ 0 & 0 & 1 & -1 & p_4 \\ 0 & -1 & 0 & 1 & p_5 \\ 0 & 1 & 0 & -1 & p_6 \end{bmatrix}$$

Martinez-Silva algoritmus: inicializálás

$i \leftarrow 1$

$T_i \leftarrow \{\ t \in T\ \}$

$\mathbf{A} \leftarrow \mathbf{W}^{\mathsf{T}}$, $\mathbf{D} \leftarrow \mathbf{1}_n$ // $n = |P|$

$\mathbf{Q}_i \leftarrow [\mathbf{D} \mid \mathbf{A}]$ // egységmátrix + szomszédossági mátrix

$L_p \leftarrow$ a $\mathbf{Q}_i$ mátrix p. sora

$T_1 = \{\ t_1, t_2, t_3, t_4\ \}$

$\mathbf{Q_1} =$

e_1	e_2	e_3	e_4	e_5	e_6	t_1	t_2	t_3	t_4	
1	0	0	0	0	0	-1	0	0	1	p_1
0	1	0	0	0	0	1	-1	0	0	p_2
0	0	1	0	0	0	0	1	-1	0	p_3
0	0	0	1	0	0	0	0	1	-1	p_4
0	0	0	0	1	0	0	-1	0	1	p_5
0	0	0	0	0	1	0	1	0	-1	p_6

Martinez-Silva algoritmus: ciklus

while $\mathbf{A_i} \neq 0$

if $t_j \in T_i$ // válasszunk egy eddig nem vizsgált oszlopot

$T_{i+1} \leftarrow T_i \setminus \{ t_j \}$

$L_{delete} \leftarrow \emptyset$

$\mathbf{Q}_{i+1} \leftarrow \mathbf{Q}_i$

for all $u, v : \mathrm{A_i}(u, j) \neq 0 \wedge \mathrm{A_i}(v, j) \neq 0 \wedge$
$\exists \lambda_u, \lambda_v \in \infty^+ : \lambda_u \mathrm{A_i}(u, j) + \lambda_v \mathrm{A_i}(v, j) = 0$

$\mathbf{Q}_{i+1}$-hez adjuk hozzá a $\lambda_u L_u + \lambda_v L_v$ sort

$L_{delete} \leftarrow L_{delete} \cup \{ L_u, L_v \}$

end for

$\mathbf{Q}_{i+1}$-ből töröljük az L_{delete} halmazbeli sorokat

$i \leftarrow i + 1$

end while

Martinez-Silva algoritmus: 1-1. lépés

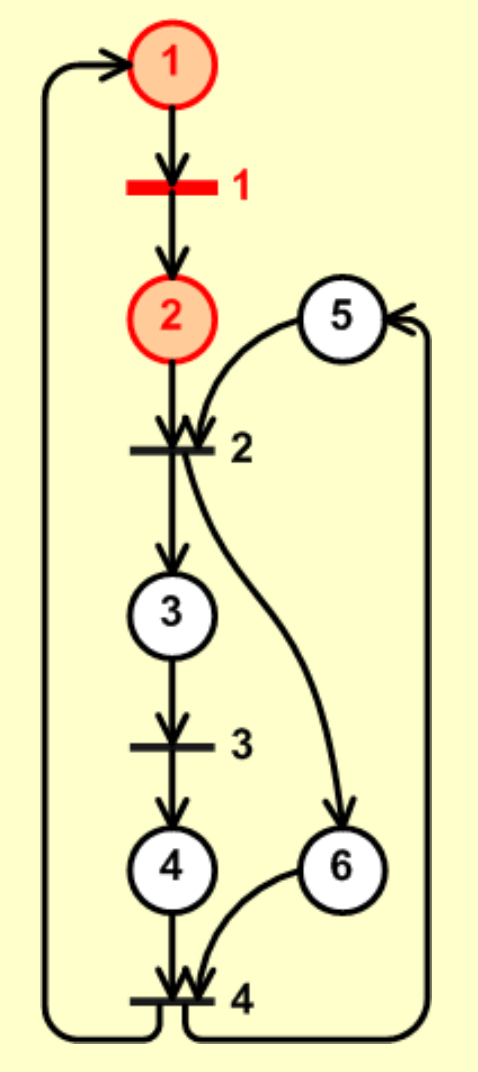

$$Q_1 = \left[\begin{array}{cccccc|cccc|c} e_1 & e_2 & e_3 & e_4 & e_5 & e_6 & t_1 & t_2 & t_3 & t_4 & \\ 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -1 & 0 & 0 & 1 & p_1 \\ 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & -1 & 0 & 0 & p_2 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & -1 & 0 & p_3 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & -1 & p_4 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & -1 & 0 & 1 & p_5 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 1 & 0 & -1 & p_6 \end{array}\right]$$

Martinez-Silva algoritmus: 1-2. lépés

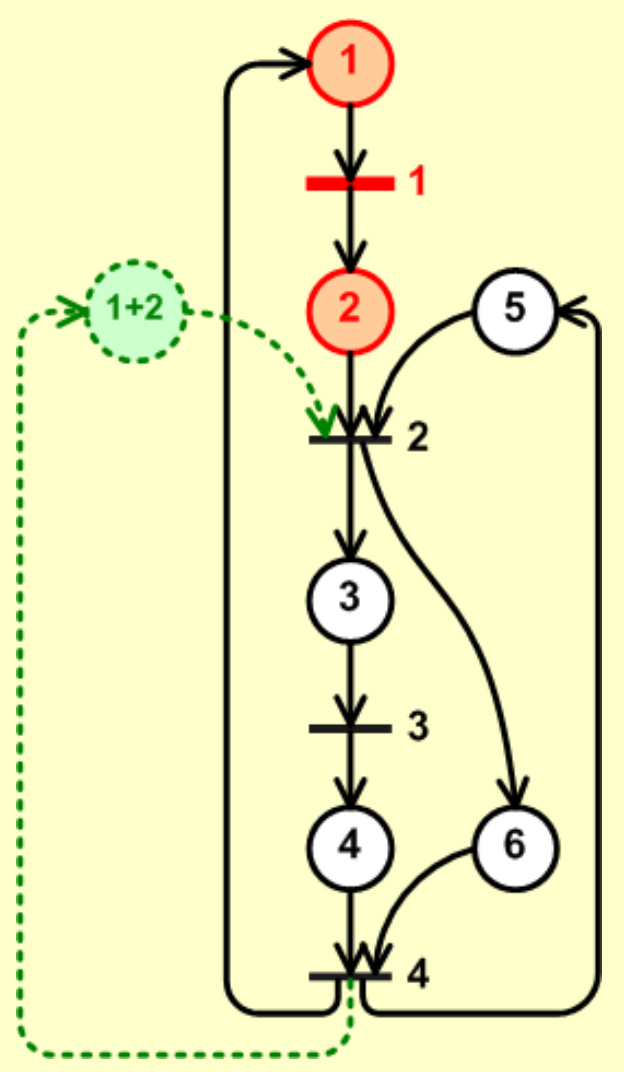

$Q_1 =$

e_1	e_2	e_3	e_4	e_5	e_6	t_1	t_2	t_3	t_4	
1	0	0	0	0	0	-1	0	0	1	p_1
0	1	0	0	0	0	1	-1	0	0	p_2
0	0	1	0	0	0	0	1	-1	0	p_3
0	0	0	1	0	0	0	0	1	-1	p_4
0	0	0	0	1	0	0	-1	0	1	p_5
0	0	0	0	0	1	0	1	0	-1	p_6

$Q_1' =$

1	0	0	0	0	0	-1	0	0	1	p_1
0	1	0	0	0	0	1	-1	0	0	p_2
0	0	1	0	0	0	0	1	-1	0	p_3
0	0	0	1	0	0	0	0	1	-1	p_4
0	0	0	0	1	0	0	-1	0	1	p_5
0	0	0	0	0	1	0	1	0	-1	p_6
1	1	0	0	0	0	0	-1	0	1	p_{1+2}

Martinez-Silva algoritmus: 1. részeredmény

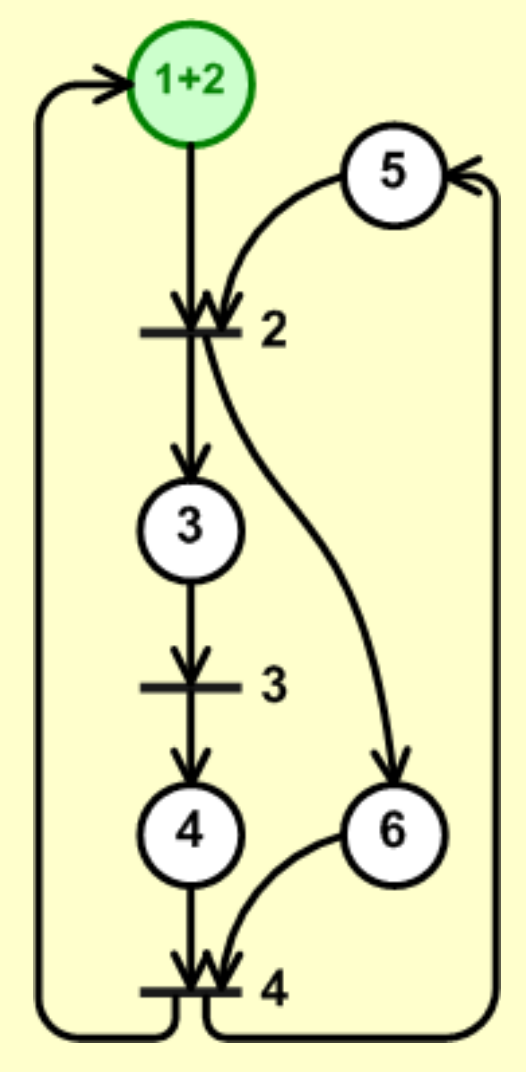

$$Q_1'' = \left[\begin{array}{cccccc|cccc|c} e_1 & e_2 & e_3 & e_4 & e_5 & e_6 & t_1 & t_2 & t_3 & t_4 & \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & -1 & 0 & p_3 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & -1 & p_4 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & -1 & 0 & 1 & p_5 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 1 & 0 & -1 & p_6 \\ 1 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -1 & 0 & 1 & p_{1+2} \end{array}\right]$$

Martinez-Silva algoritmus: 2-1, 2-2. lépés

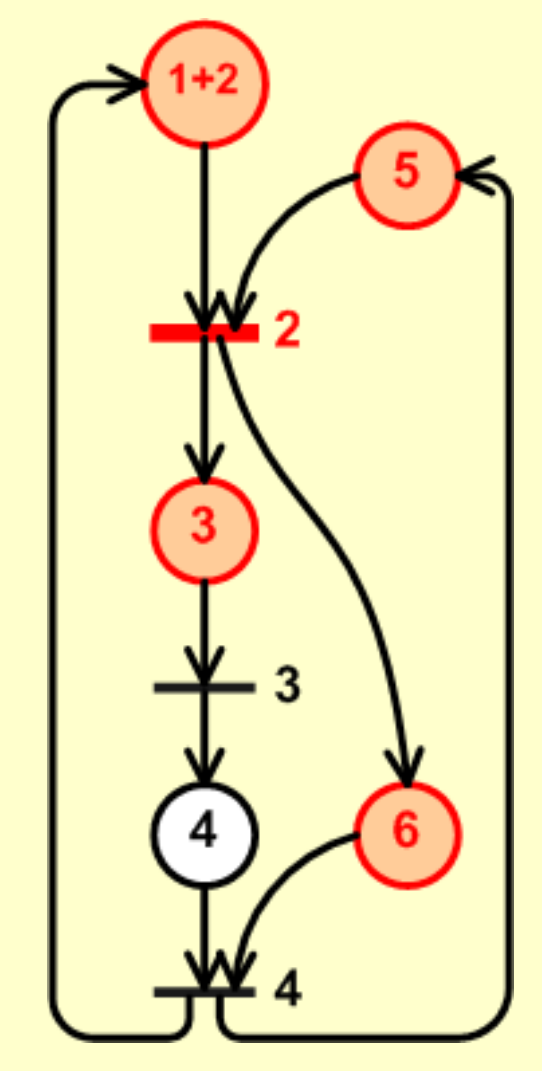

$Q_2 =$

e_1	e_2	e_3	e_4	e_5	e_6	t_1	t_2	t_3	t_4	
0	0	1	0	0	0	0	1	-1	0	p_3
0	0	0	1	0	0	0	0	1	-1	p_4
0	0	0	0	1	0	0	-1	0	1	p_5
0	0	0	0	0	1	0	1	0	-1	p_6
1	1	0	0	0	0	0	-1	0	1	p_{1+2}

$Q_2' =$

0	0	1	0	0	0	0	1	-1	0	p_3
0	0	0	1	0	0	0	0	1	-1	p_4
0	0	0	0	1	0	0	-1	0	1	p_5
0	0	0	0	0	1	0	1	0	-1	p_6
1	1	0	0	0	0	0	-1	0	1	p_{1+2}
1	1	1	0	0	0	0	0	-1	1	p_{1+2+3}
0	0	1	0	1	0	0	0	-1	1	p_{3+5}
1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	p_{1+2+6}
0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	p_{5+6}

Martinez-Silva algoritmus: 2. részeredmény

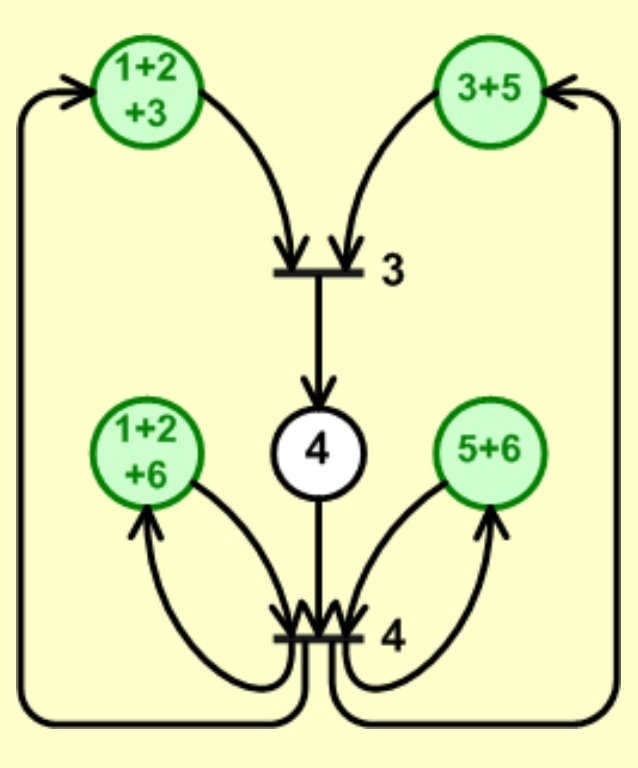

$$Q_2'' = \left[\begin{array}{cccccc|cccc|l} e_1 & e_2 & e_3 & e_4 & e_5 & e_6 & t_1 & t_2 & t_3 & t_4 & \\ 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & -1 & p_4 \\ 1 & 1 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -1 & 1 & p_{1+2+3} \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & -1 & 1 & p_{3+5} \\ 1 & 1 & 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & p_{1+2+6} \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & p_{5+6} \end{array}\right]$$

Martinez-Silva algoritmus: 3-1, 3-2. lépés

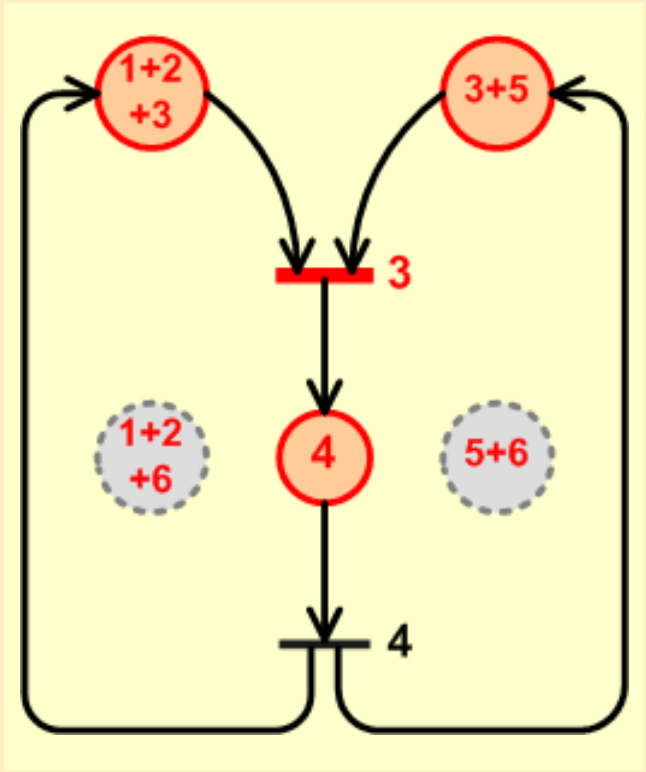

$Q_3 =$

e_1	e_2	e_3	e_4	e_5	e_6	t_1	t_2	t_3	t_4	
0	0	0	1	0	0	0	0	1	-1	p_4
1	1	1	0	0	0	0	0	-1	1	p_{1+2+3}
0	0	1	0	1	0	0	0	-1	1	p_{3+5}
1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	p_{1+2+6}
0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	p_{5+6}

$Q_3' =$

0	0	0	1	0	0	0	0	1	-1	p_4
1	1	1	0	0	0	0	0	-1	1	p_{1+2+3}
0	0	1	0	1	0	0	0	-1	1	p_{3+5}
1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	p_{1+2+6}
0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	p_{5+6}
1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	$p_{1+2+3+4}$
0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	p_{3+4+5}

Martinez-Silva algoritmus: végeredmény

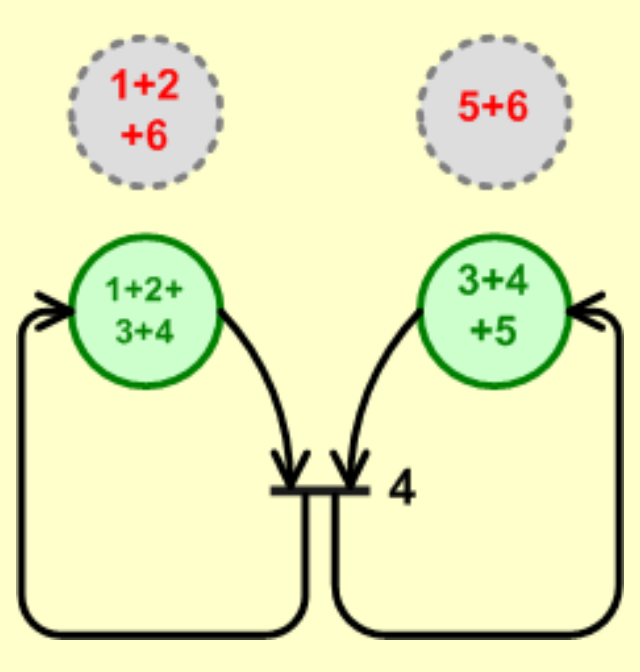

$$Q_3'' = \left[\begin{array}{cccccc|cccc|l} e_1 & e_2 & e_3 & e_4 & e_5 & e_6 & t_1 & t_2 & t_3 & t_4 & \\ 1 & 1 & 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & p_{1+2+6} \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & p_{5+6} \\ 1 & 1 & 1 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & p_{1+2+3+4} \\ 0 & 0 & 1 & 1 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & p_{3+4+5} \end{array}\right]$$

- Invariánsok:
  - a végső $Q_m = [D_m|0]$ mátrix alapján a D_m mátrix soraiban található együtthatók
- Kiszámított P (hely) -invariánsok:
  1. $m(p_1)+m(p_2)+m(p_6) = 1$
  2. $m(p_5)+m(p_6) = 1$
  3. $m(p_1)+m(p_2)+m(p_3)+m(p_4) = 1$
  4. $m(p_3)+m(p_4)+m(p_5) = 1$

További strukturális tulajdonságok

Strukturális élőség

- Egy N Petri háló strukturálisan élő, ha létezik olyan M_0 kezdőállapota, amelyben (N, M_0) (L_4-)élő
  - Szükséges feltétel: erősen összekötött gráf struktúra
  - Jelölt gráfok: egy (G, M_0) jelölt gráf a.cs.a. élő, ha M_0 állapotban minden G-beli irányított körben van legalább egy token $\rightarrow$ minden jelölt gráf strukturálisan élő
  - FC hálók: egy szabad választású háló strukturálisan élő, ha minden N–beli szifon tartalmaz csapdát
  - Általános (közönséges) Petri hálókra a strukturálisan élőség jellemzése (még) nem ismert

Strukturális élőség, korlátosság?

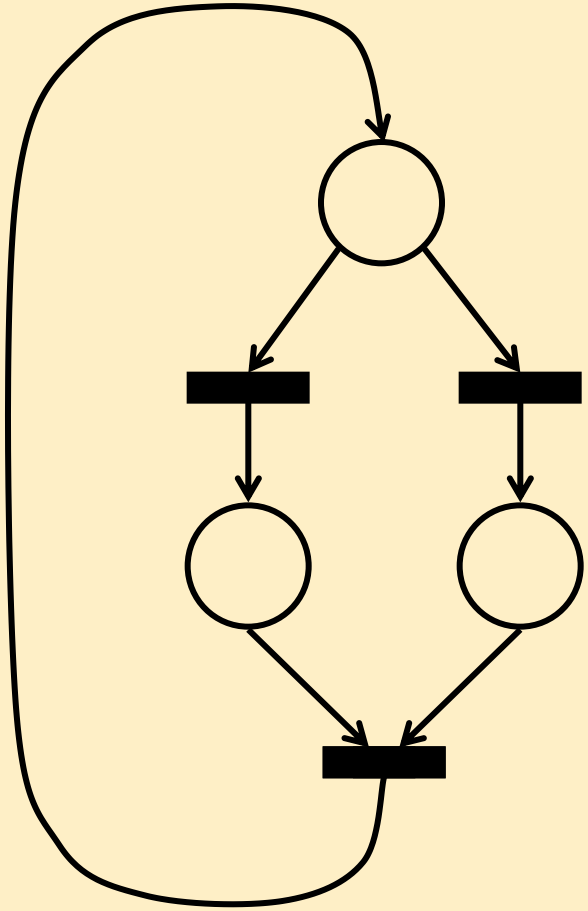

nincs élő jelölése

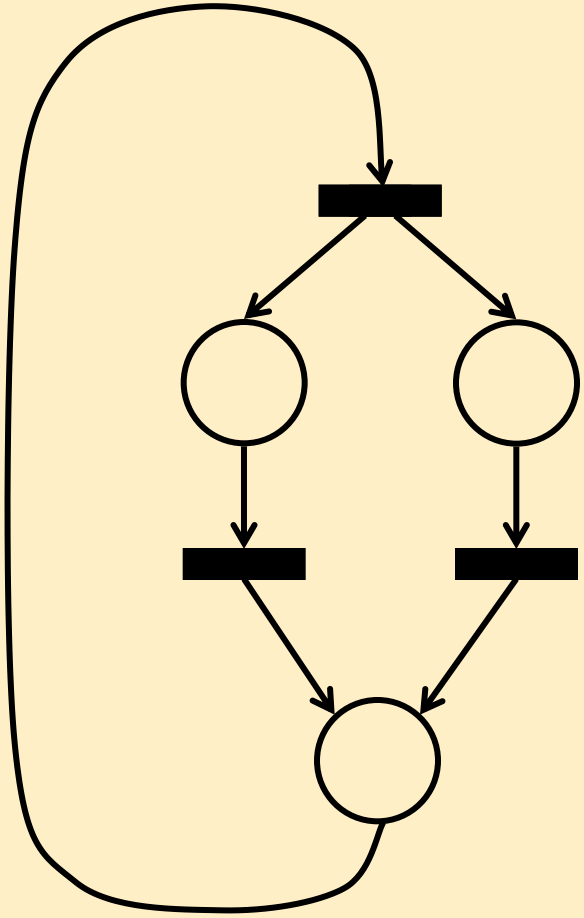

nincs nemüres biztos jelölése

Vezérelhetőség

- Egy N Petri háló teljesen vezérelhető, ha bármely korlátos M_0 kezdőállapot esetén:

$$\forall M_i, M_j : M_i, M_j \in R(N, M_0) \Rightarrow M_i \in R(N, M_j) \wedge M_j \in R(N, M_i)$$

  - azaz bármely állapot elérhető bármely más állapotból

- Elégséges feltétel: $\boxed{\text{rang}(\mathbf{W}^{\mathrm{T}}) = m}$
  - mert $M_1 = M_0 + \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma} \rightarrow \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma} = \Delta M$
  - rangfeltétel: $\text{rang}(\mathbf{W}^{\mathrm{T}}) = \text{rang}(\mathbf{W}^{\mathrm{T}} \mid \Delta M) = m$

    ahol m a helyek száma.

- Ue. szükséges feltétel is jelölt gráfok esetén

Strukturális korlátosság

- Egy N Petri háló strukturálisan korlátos, ha bármely korlátos M_0 kezdőállapotra korlátos marad
- Feltétele: létezik egy m pozitív komponensű $\vec{\mu}$

$$\boxed{\vec{\mu} > 0, \mathbf{W}\vec{\mu} \leq 0}$$

- Szükségesség: $M \in R(N, M_0) \rightarrow M = M_0 + \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma}, \vec{\sigma} \geq 0$
  - átrendezve: $M^{\mathrm{T}}\vec{\mu} = M_0^{\mathrm{T}}\vec{\mu} + \underbrace{\vec{\sigma}^{\mathrm{T}}\mathbf{W}\vec{\mu}}_{\mathbf{W}\vec{\mu}\leq 0, \vec{\sigma}\geq 0}$ ← felhasználjuk a feltételt

    (belső szorzat)
  - felső korlát: $M^{\mathrm{T}}\vec{\mu} \leq M_0^{\mathrm{T}}\vec{\mu} \Rightarrow M(p) \leq \dfrac{M_0^{\mathrm{T}}\vec{\mu}}{\mu_p}$

Strukturális korlátosság: elégségesség

- $\vec{\mu} > 0, \mathbf{W}^{\mathrm{T}} \vec{\mu} \leq 0$ feltétel elégséges is, mert
  - egyébként $\exists \vec{\sigma} \geq 0 : \mathbf{W}^{\mathrm{T}} \vec{\sigma} \underset{\neq}{\geq} 0$

$$\exists M, M_0 : M - M_0 = \mathbf{W}^{\mathrm{T}} \vec{\sigma} \underset{\neq}{\geq} 0 \rightarrow M \underset{\neq}{\geq} M_0$$

  - ekkor megfelelő M_0 választásával $\vec{\sigma}$ tetszőlegesen sokszor végrehajtható és N nem korlátos

Lineáris mátrixegyenlőtlenségek

vagy az egyik, vagy a másik megoldható

Lemma	Rendszer$_1$ $\oplus$	Rendszer$_2$
Minkowski-Farkas	$\mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma} \underset{\neq}{\geq} \vec{b},\ \vec{\sigma}$ tetszőleges	$\mathbf{W}\vec{\mu} = 0,\ \vec{\mu} \geq 0,\ \vec{\mu}^{\mathrm{T}}\vec{b} > 0$
Minkowski-Farkas	$\mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma} \underset{\neq}{\geq} \vec{b},\ \vec{\sigma} \geq 0$	$\mathbf{W}\vec{\mu} \leq 0,\ \vec{\mu} \geq 0,\ \vec{\mu}^{\mathrm{T}}\vec{b} > 0$
Stiemke	$\mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma} \underset{\neq}{\geq} 0,\ \vec{\sigma}$ tetszőleges $\rightarrow$ nem konzervatív	$\mathbf{W}\vec{\mu} = 0,\ \vec{\mu} > 0$ $\rightarrow$ konzervatív
Farkas	$\mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma} \underset{\neq}{\geq} 0,\ \vec{\sigma} \geq 0$ $\rightarrow$ nem strukturálisan korlátos	$\mathbf{W}\vec{\mu} \leq 0,\ \vec{\mu} > 0$ $\rightarrow$ strukturálisan korlátos

Konzervativitás

- Egy *N* Petri háló (részlegesen) konzervatív, ha bármely korlátos M_0 és $M \in R(N, M_0)$ állapotra minden (néhány) $p \in P$ helyhez található egy μ_p pozitív egész súlytényező, hogy $M\vec{\mu} = M_0\vec{\mu} = \text{állandó}$
- Szükséges és elégséges feltétel: $\exists \vec{\mu} \underset{\neq}{\geq} 0 : \mathbf{W}\vec{\mu} = 0$

Ismételhetőség

- Egy *N* Petri háló (részlegesen) ismételhető, ha létezik olyan M_0 kezdőállapot és M_0-ből induló σ tüzelési szekvencia, hogy minden (néhány) $t \in T$ tranzíció végtelen sokszor tüzel σ-ban
- Szükséges és elégséges feltétel: $\exists \vec{\sigma} \underset{\neq}{\geq} 0 : \mathbf{W}^{\mathrm{T}} \vec{\sigma} \geq 0$
  - Bizonyítás: $\exists \vec{\sigma} > 0 : \mathbf{W}^{\mathrm{T}} \vec{\sigma} \geq 0$

    $$\exists M, M_0 : M - M_0 = \mathbf{W}^{\mathrm{T}} \vec{\sigma} \geq 0 \rightarrow M \geq M_0$$
  - ekkor megfelelő M_0 választásával $\vec{\sigma}$ tetszőlegesen sokszor végrehajtható

Konzisztencia

- Egy N Petri háló (részlegesen) konzisztens, ha létezik olyan M_0 kezdőállapot és M_0-ből induló és M_0-ba visszavezető σ tüzelési szekvencia, hogy minden (néhány) $t \in T$ tranzíció legalább egyszer tüzel σ-ban
- Szükséges és elégséges feltétel: $\exists \vec{\sigma} \underset{\neq}{\geq} 0 : \mathbf{W}^{\mathrm{T}} \vec{\sigma} = 0$
  - Bizonyítás: ismételhetőség feltételénél látott módon

Strukturális B-fairség

- Két tranzíció strukturálisan B-fair, ha bármely M_0 kezdőállapot esetén B-fair (korlátos fair) relációban állnak.
- Egy N Petri háló B-fair, ha bármely két tranzíciója esetén a B-fair reláció teljesül
- Egy N Petri háló strukturálisan B-fair, ha bármely M_0 kezdőállapotra a háló B-fair
  - B-fair reláció ekvivalencia reláció $\rightarrow$ tranzíciókat ekvivalencia osztályokba csoportosítja
  - Strukturális B-fair reláció $\rightleftharpoons$ B-fair reláció

Strukturális B-fairség feltétele

- Egy strukturálisan korlátos Petri háló a.cs.a. strukturálisan B-fair, ha
  - konzisztens és csak egy minimális nemnegatív T-invariánsa van, vagy
  - nem konzisztens és nincs minimális nemnegatív T-invariánsa
- Minden erősen összekötött jelölt gráf strukturálisan B-fair

B-fair, de nem strukturálisan B-fair háló

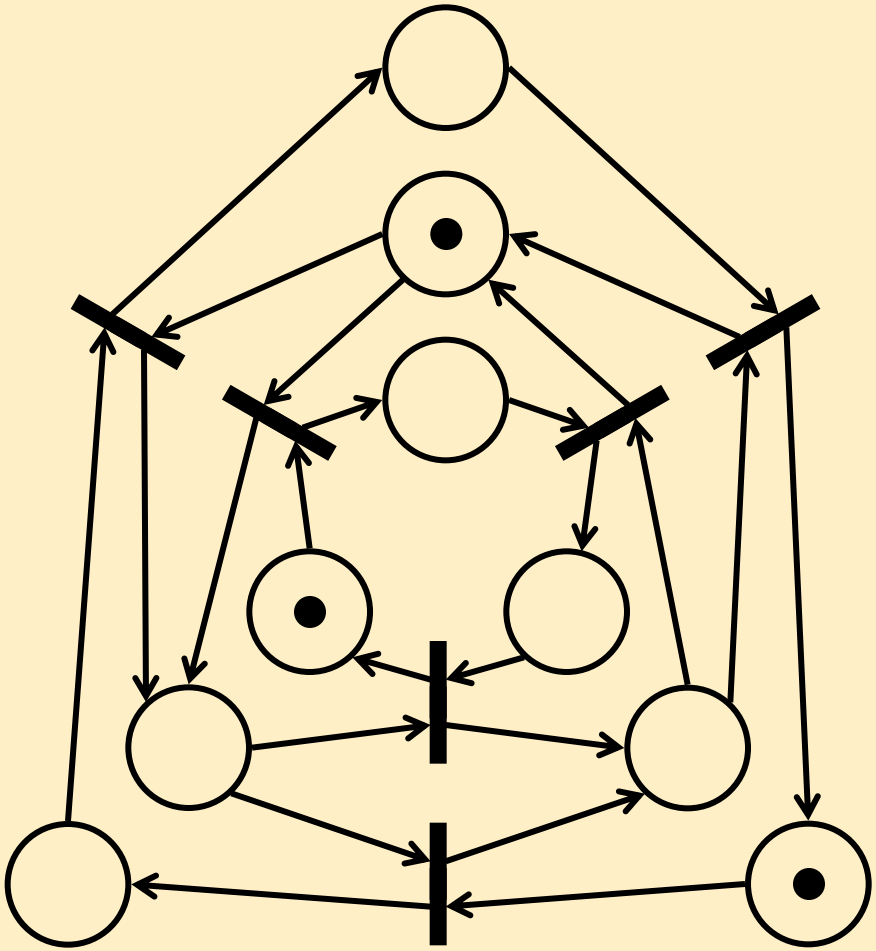

élő és B-fair M_0

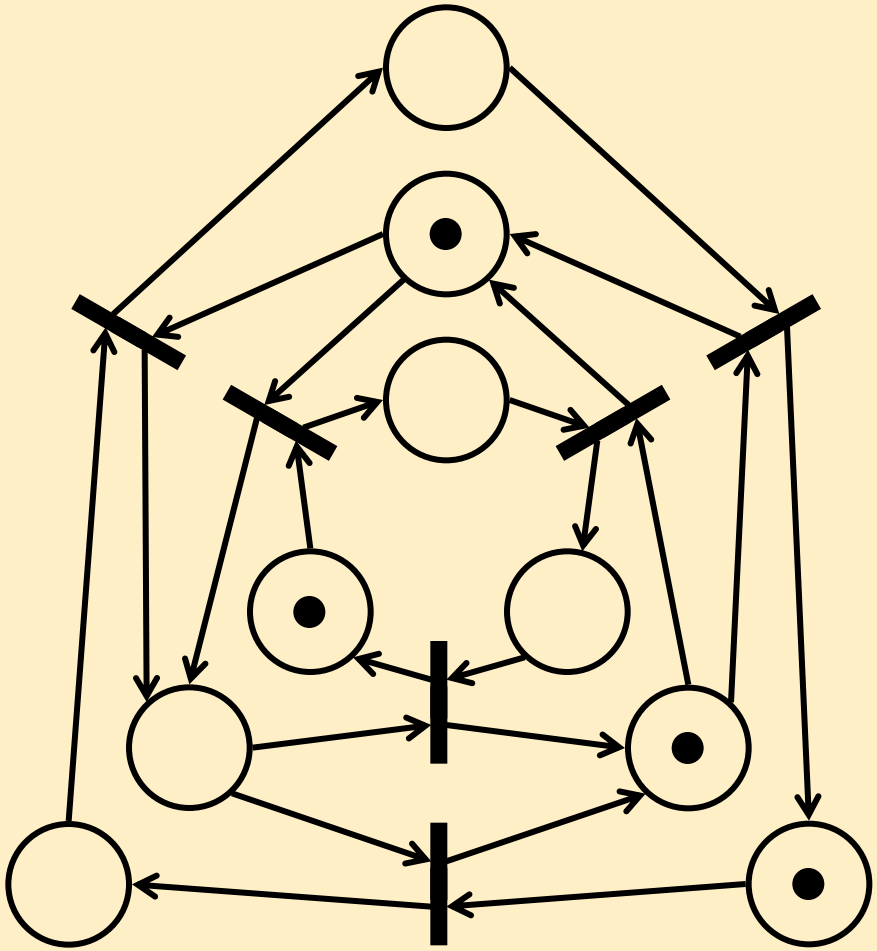

élő, de nem B-fair M_0

Összefoglalás

	Tulajdonság	Szükséges és elégséges felt.
SB	Strukturálisan korlátos	$\exists \vec{\mu} > 0, \mathbf{W}\vec{\mu} \leq 0$ (vagy $\nexists \vec{\sigma} > 0, \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma} \underset{\neq}{\geq} 0$)
CN	Konzervatív	$\exists \vec{\mu} > 0, \mathbf{W}\vec{\mu} = 0$ (vagy $\nexists \vec{\sigma}, \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma} \underset{\neq}{\geq} 0$)
PCN	Részlegesen konzervatív	$\exists \vec{\mu} \underset{\neq}{\geq} 0, \mathbf{W}\vec{\mu} = 0$
RP	Ismételhető	$\exists \vec{\sigma} > 0, \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma} \geq 0$
PRP	Részlegesen ismételhető	$\exists \vec{\sigma} \underset{\neq}{\geq} 0, \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma} \geq 0$
CS	Konzisztens	$\exists \vec{\sigma} > 0, \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma} = 0$ (vagy $\nexists \vec{\mu}, \mathbf{W}\vec{\mu} \underset{\neq}{\geq} 0$)
PCS	Részlegesen konzisztens	$\exists \vec{\sigma} \underset{\neq}{\geq} 0, \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma} = 0$

További strukturális tulajdonságok

Ha	Akkor
N strukturálisan korlátos és strukturálisan élő	*N* konzervatív és konzisztens.
$\exists \vec{\mu} \geq 0, \mathbf{W}\vec{\mu} \underset{\neq}{\leq} 0$	Létezik nem élő M_0 *N*–hez. *N* nem konzisztens.
$\exists \vec{\mu} \geq 0, \mathbf{W}\vec{\mu} \geq 0$	(*N*, M_0) nem korlátos egy élő M_0 esetén. *N* nem konzisztens.
$\exists \vec{\sigma} \geq 0, \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma} \underset{\neq}{\leq} 0$	Létezik nem élő M_0 strukturálisan korlátos *N*–hez. *N* nem konzisztens.
$\exists \vec{\sigma} \geq 0, \mathbf{W}^{\mathrm{T}}\vec{\sigma} \geq 0$	*N* nem strukturálisan korlátos. *N* nem konzervatív.

Példa Petri háló modell analízisére
Alternáló bit protokol

A modellezési feladat

Alternating Bit Protocol

- Átviteli protokoll veszteséges csatornához
  - üzenet elveszhet (véges számú alkalommal)
  - üzenet tartalma nem változhat
- Cél: a protokoll biztosítsa, hogy minden üzenet véges időn belül eljusson a vevőhöz

Küldő folyamat

- Üzenetekhez egy ellenőrző bitet kapcsol
- Az üzenetek megérkezését nyugta jelzi
- A nyugta tartalmazza az ellenőrző bitet
- Első üzenethez csatolt bit: $\mathbf{b^0}$
  - ha az üzenet elvész, a folyamat időtúllepéssel észleli a nyugta hiányát $\rightarrow$ újra küldi
  - ha a folyamat $\mathbf{b^0}$ bittel ellátott nyugtát kap (ilyet várt), akkor a következő üzenethez $\mathbf{b^1} = \neg\, \mathbf{b^0}$ bitet köt
  - ha a folyamat $\mathbf{b^X}$ bittel ellátott nyugtát vár és $\mathbf{b^Y}$ bittel ellátott nyugtát kap $\rightarrow$ egyszerűen eldobja

Fogadó folyamat

- Első vétel: b^0 ellenőrző bittel jelölt üzenetet kap
- Az üzenetet feldolgozza, a vételt a kapott bit visszaküldésével nyugtázza
  - ha a következő üzenetben az ellenőrző bit értéke b^1 (helyesen), akkor az új üzenetet is feldolgozza és a b^1 bit visszaküldésével nyugtázza
  - ha a következő üzenetben az ellenőrző bit értéke b^0 (nem megfelelő), akkor az üzenetet eldobja (korábban már feldolgozta), de nyugtát küld

UPPAAL modell

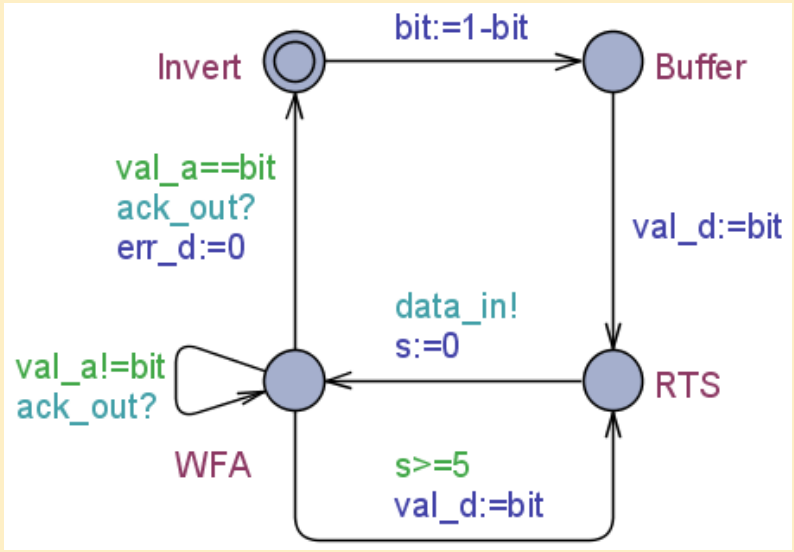

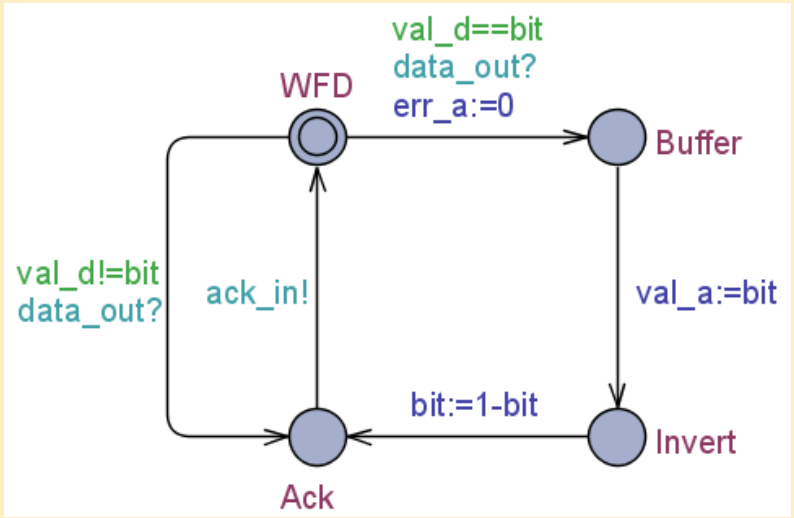

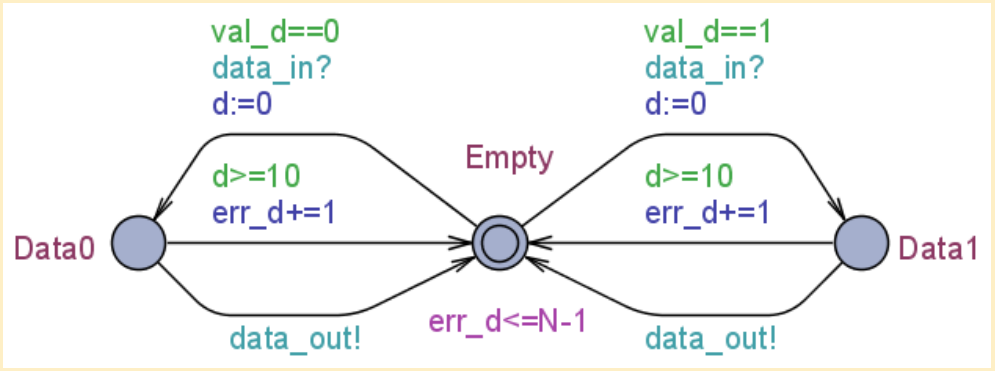


```
const int N=10;

typedef int[0,1] bit_t;
typedef int[0,2] value_t;
typedef int[0,N] error_t;
```

```
value_t val_d, val_a;
error_t err_d, err_a;

chan data_in, ack_in;
urgent chan data_out, ack_out;
```

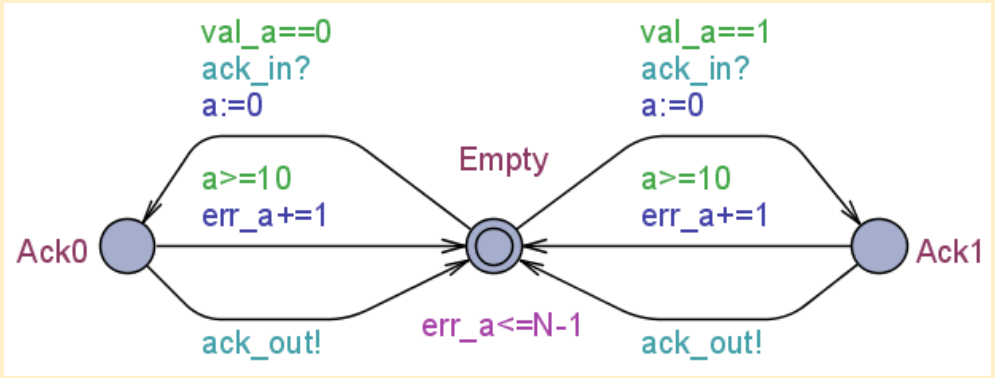

Küldő folyamat Petri háló modellje

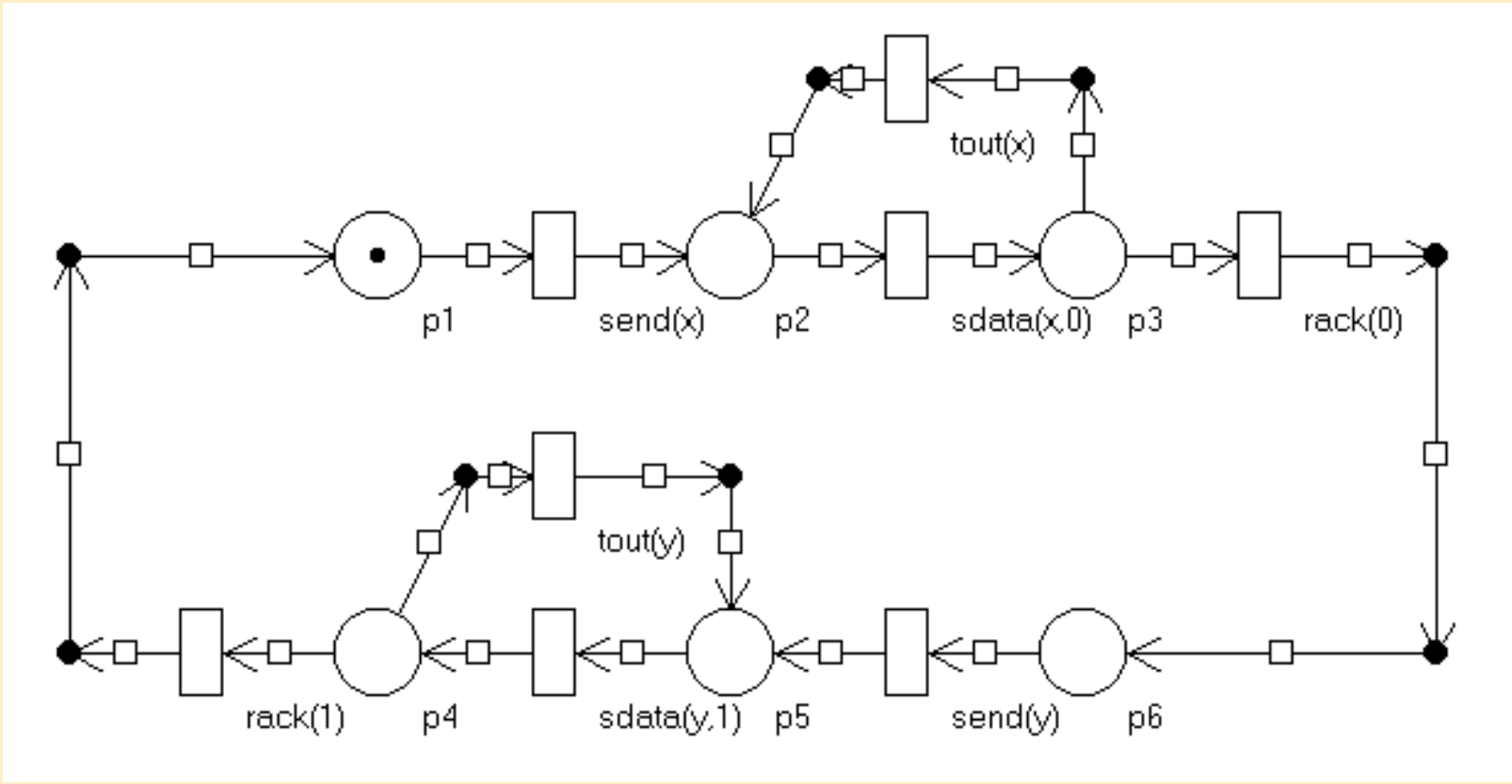

Fogadó folyamat Petri háló modellje

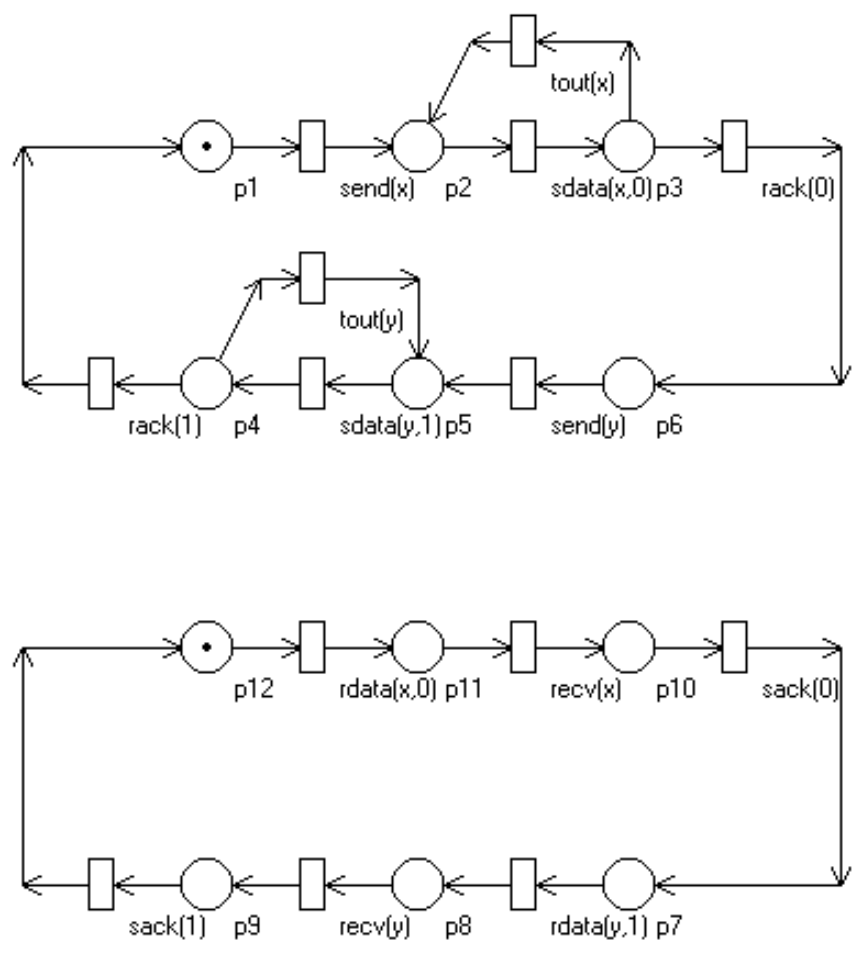

Adat csatorna és az átvitel

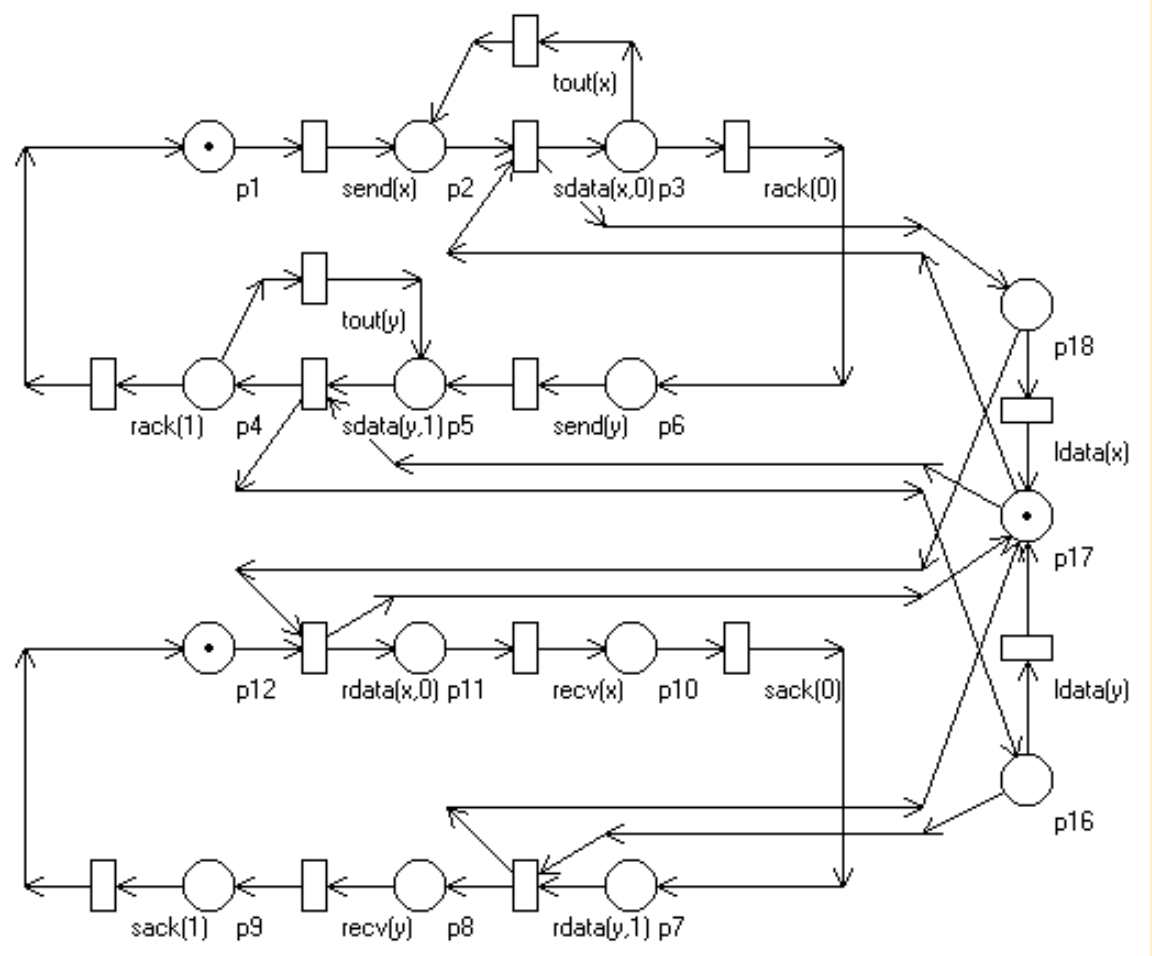

Nyugtázó csatorna

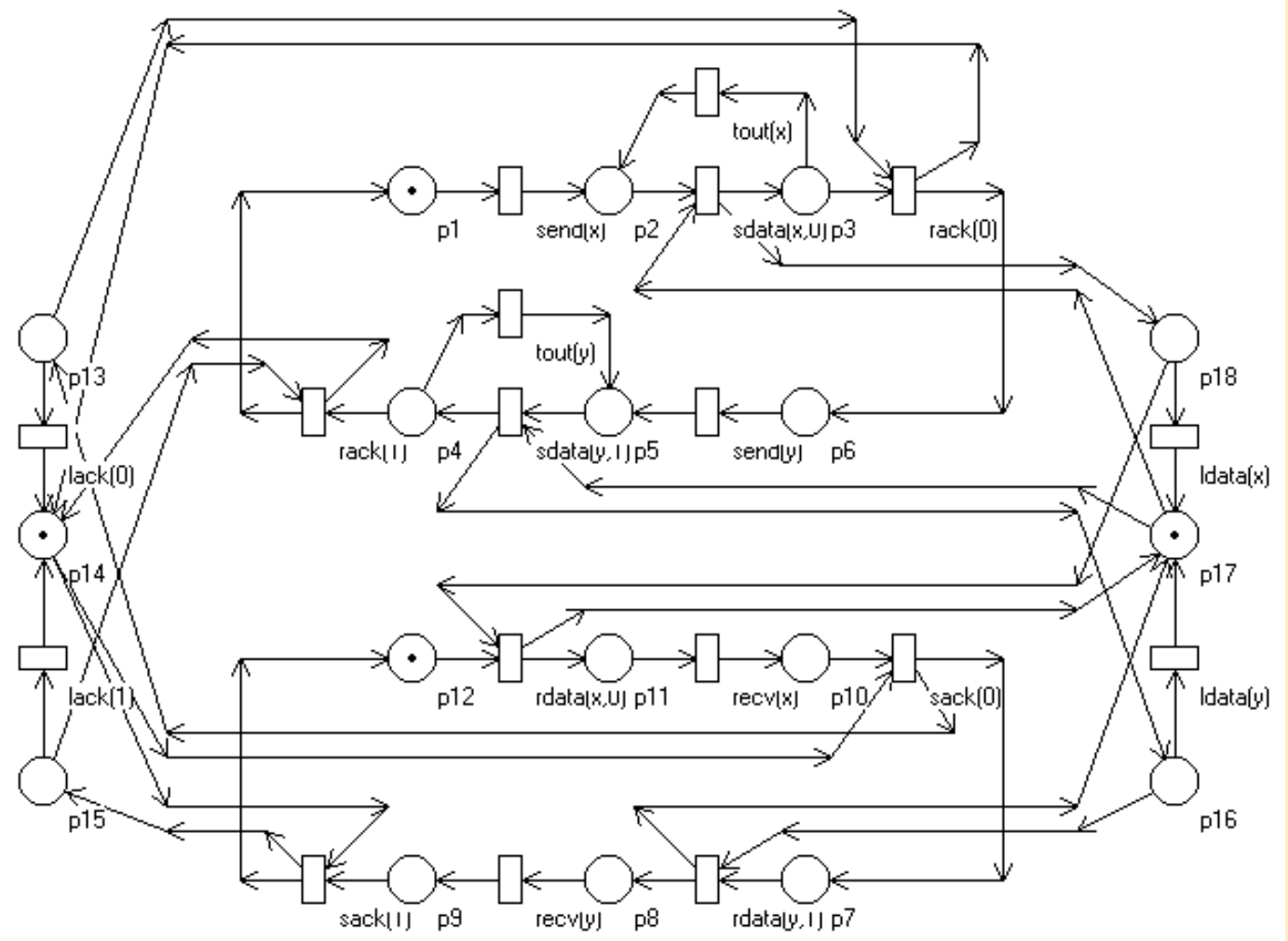

- Hibás bittel jelölt nyugta eldobása

- Hibás bittel jelölt nyugta eldobása

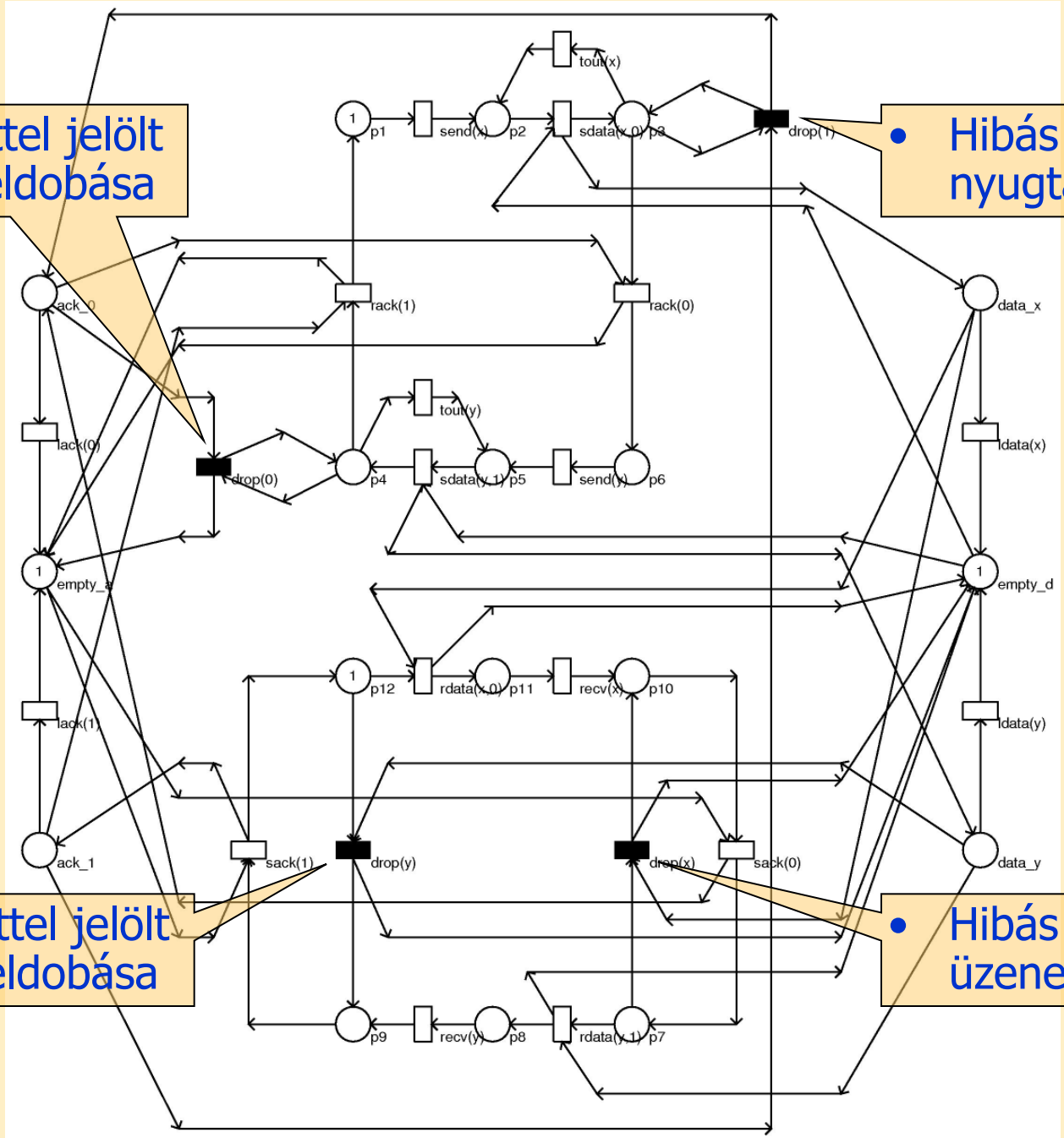

- Hibás bittel jelölt üzenet eldobása

- Hibás bittel jelölt üzenet eldobása

- Ugyanez a modell PetriDotNet-ben

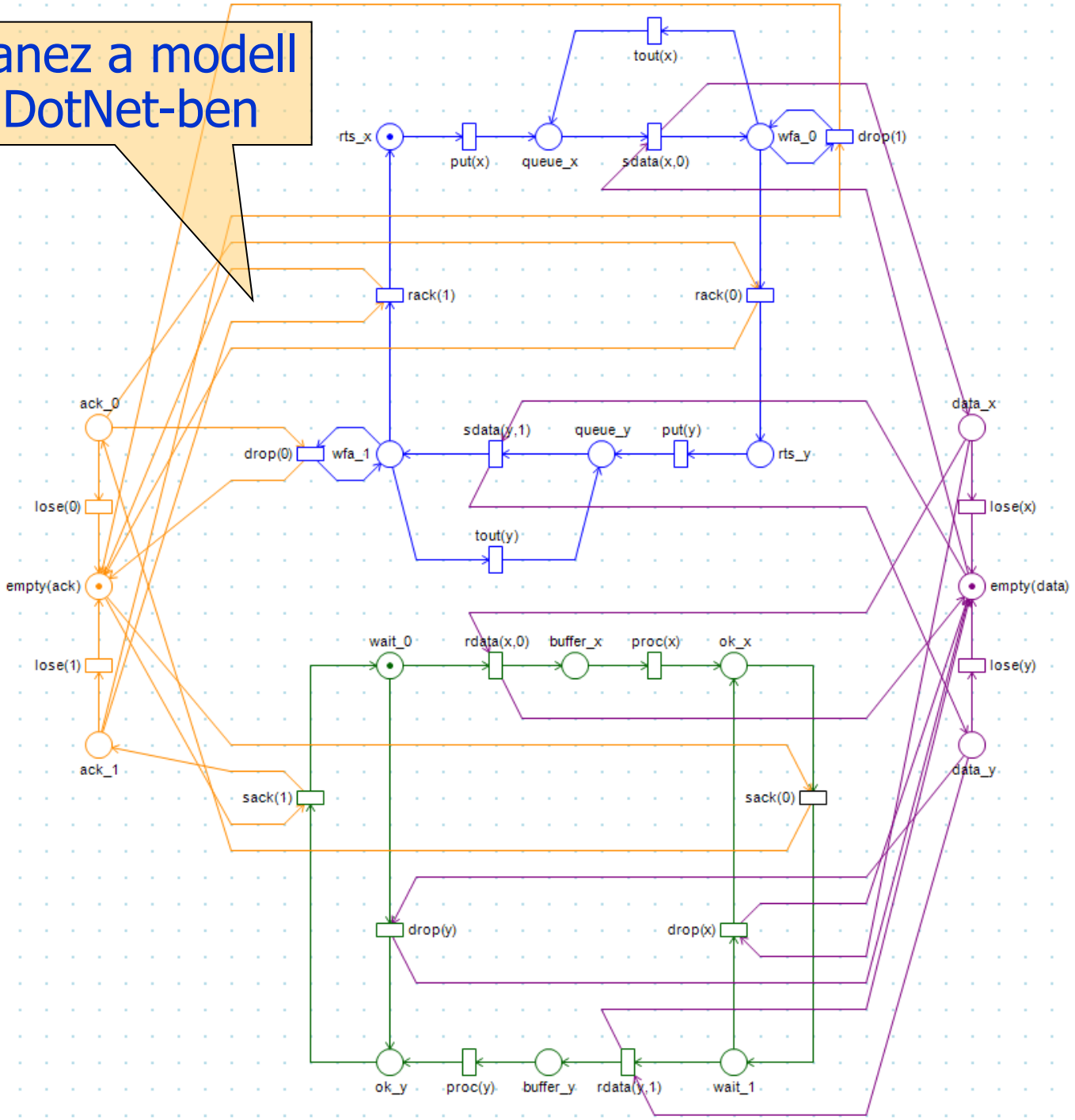

- Ugyanez a modell Snoopy-ban

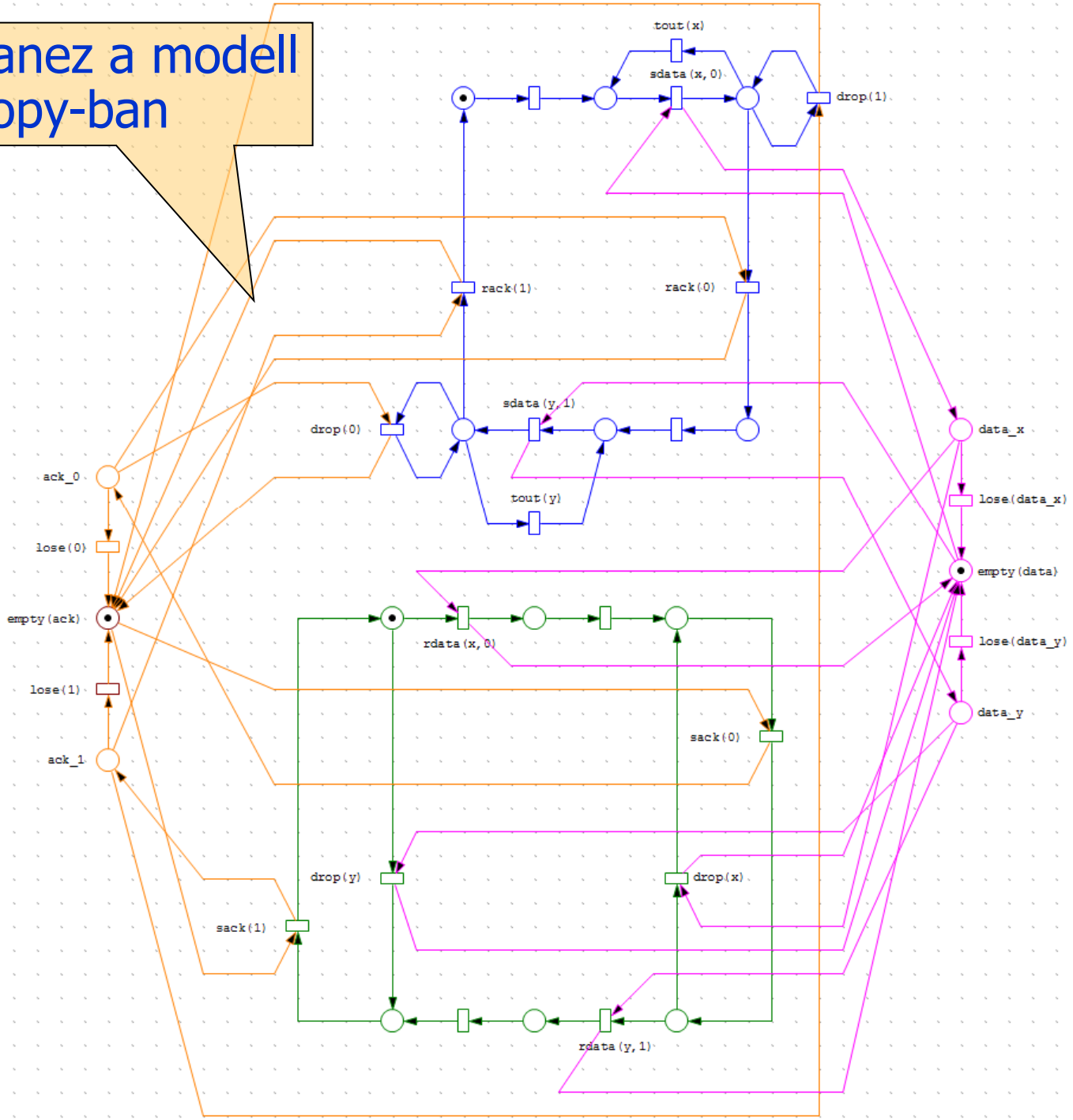

DNAnet analízis eszköztár

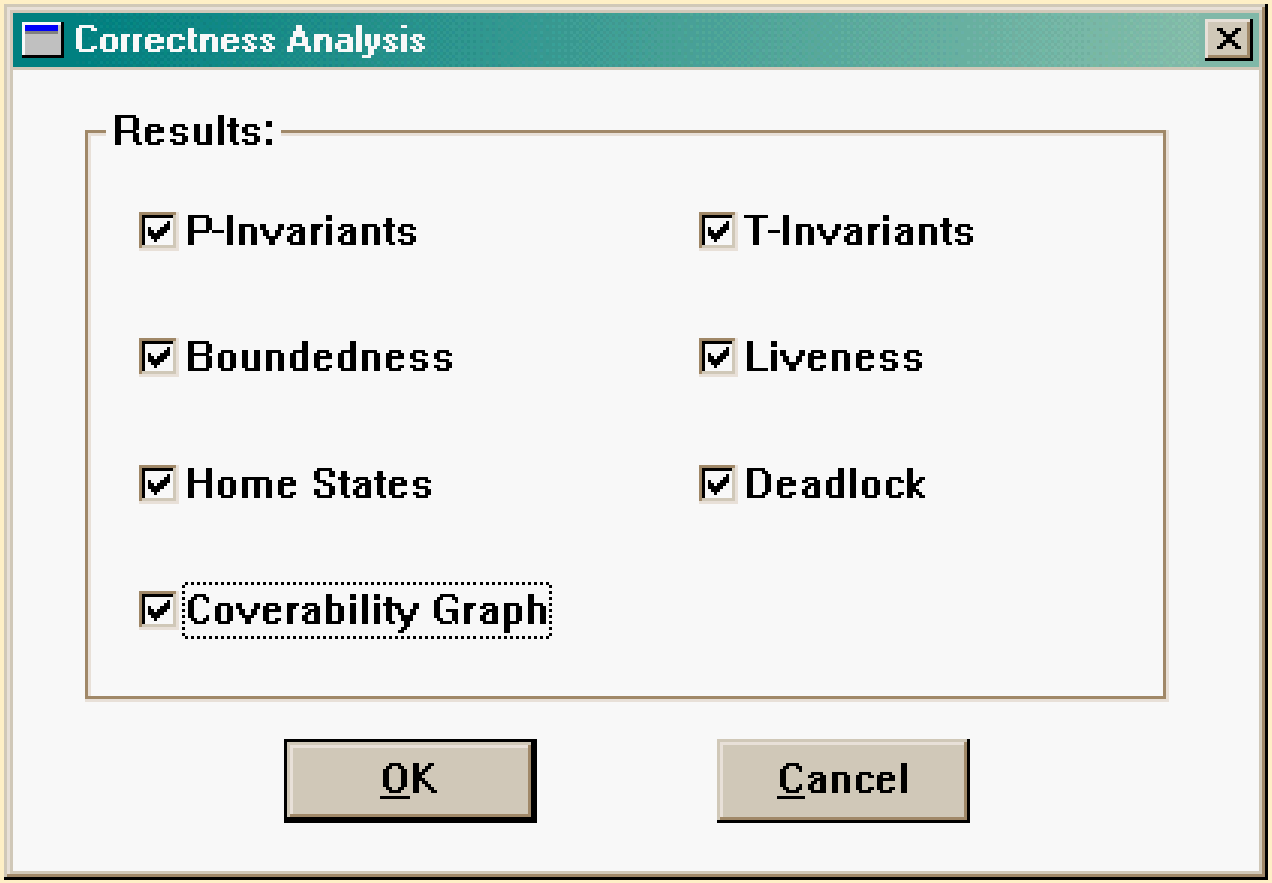

DNAnet: Dinamikus tulajdonságok

- Korlátosság (Boundedness)
- Élő (L_4-élő) tulajdonság (Liveness)
- Holtpont (Deadlock) felderítése
- Visszatérő állapotok (Home States)
- Fedési gráf (Coverability Graph)
- Hely invariánsok (P-Invariants)
- Tüzelési invariánsok (T-Invariants)

DNAnet: A modell dinamikus tulajdonságai

```
Net is bounded.

Deadlock is not possible.

Net is live.

Net has home states.

Coverability graph generation statistics:
108 unique markings
1 strongly connected components
108 hash table entries used
1 was the longest hash list length
1 was the average hash list length
27 was the maximum stack height
3 was the maximum component stack height
```

INA: Petri háló tulajdonságok

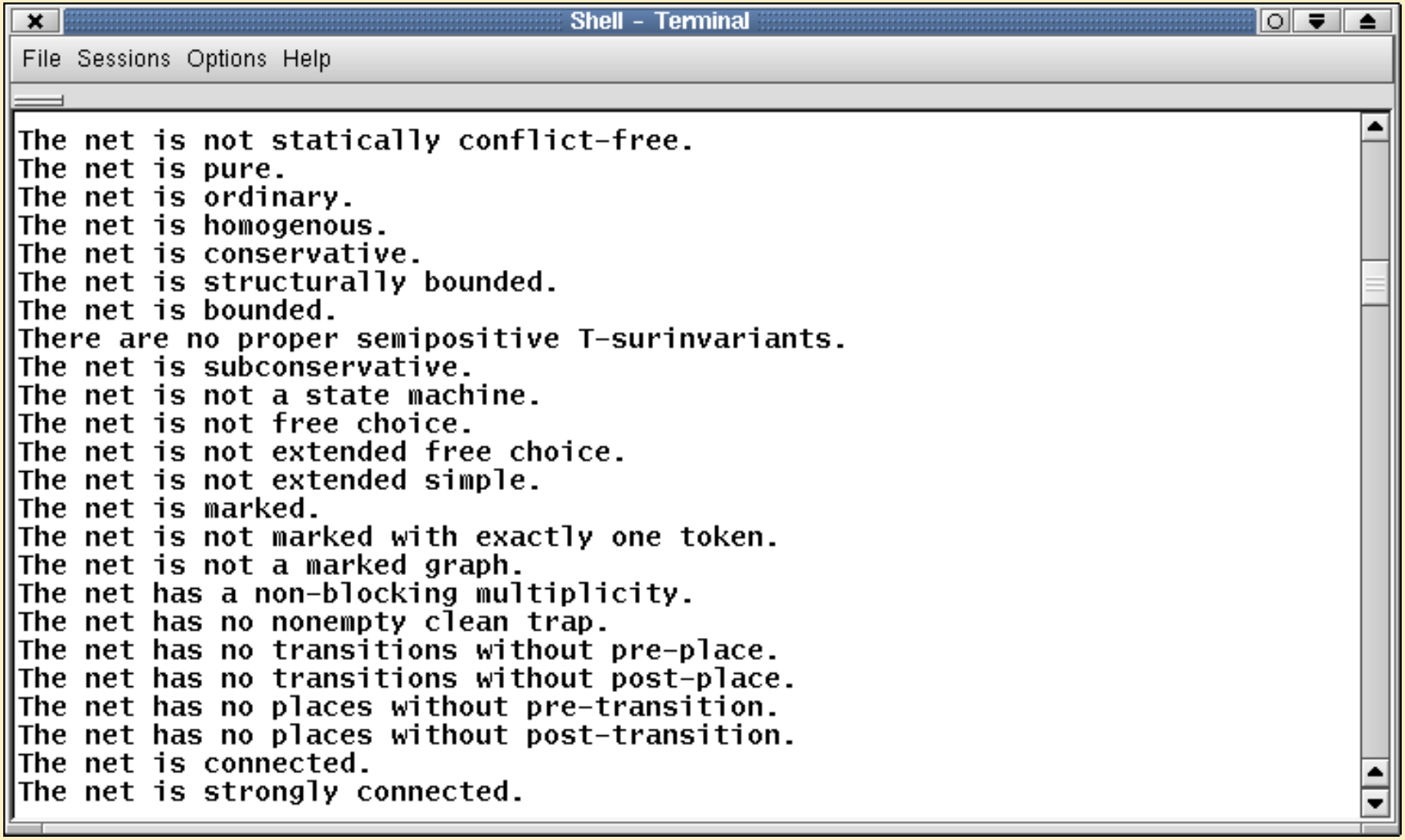

PetriDotNet analízis eredmények

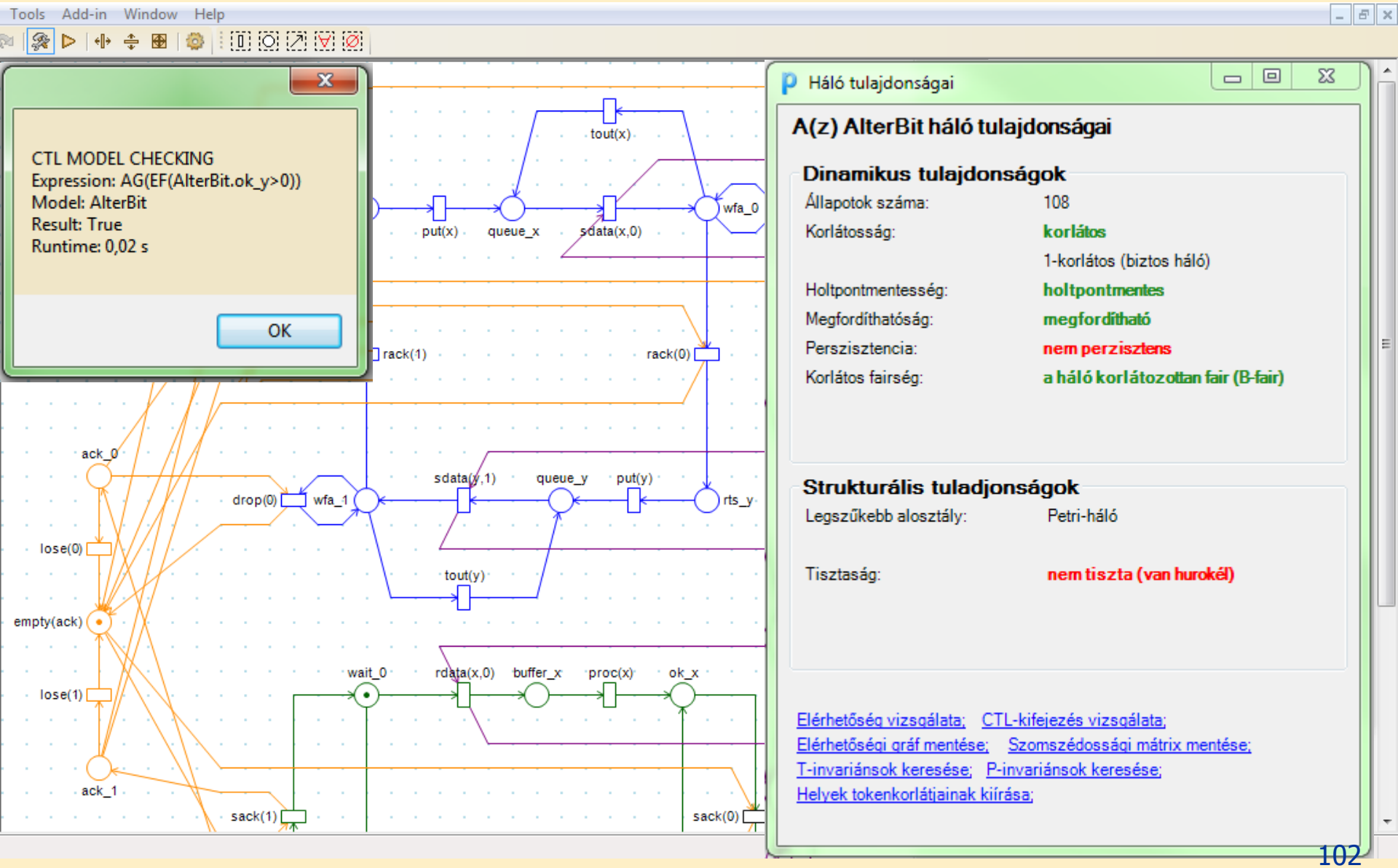

DNAnet: Hely invariánsok

P-invariants:

1	0	0	0	(main.p1)
1	0	0	0	(main.p2)
1	0	0	0	(main.p3)
1	0	0	0	(main.p4)
1	0	0	0	(main.p5)
1	0	0	0	(main.p6)
0	1	0	0	(main.p7)
0	1	0	0	(main.p8)
0	1	0	0	(main.p9)
0	1	0	0	(main.p10)
0	1	0	0	(main.p11)
0	1	0	0	(main.p12)
0	0	1	0	(main.p13)
0	0	1	0	(main.p14)
0	0	1	0	(main.p15)
0	0	0	1	(main.p16)
0	0	0	1	(main.p17)
0	0	0	1	(main.p18)

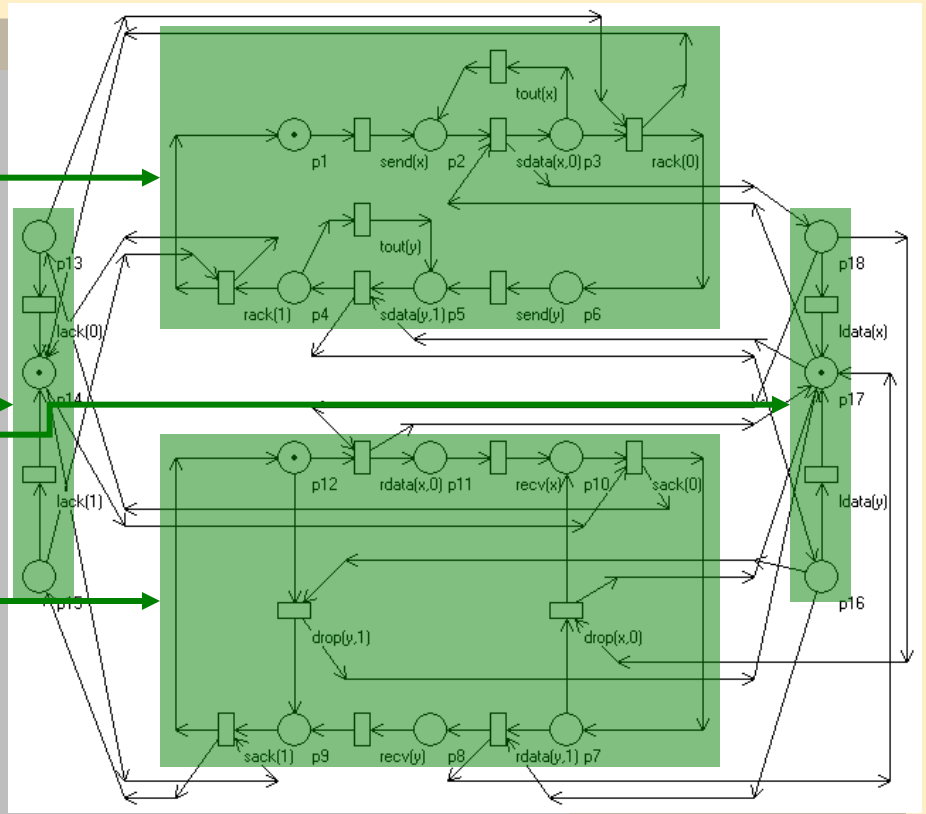

ie.

M(main.p1) + M(main.p2) + M(main.p3) + M(main.p4) + M(main.p5) + M(main.p6)
M(main.p7) + M(main.p8) + M(main.p9) + M(main.p10) + M(main.p11) + M(main.p12)
M(main.p13) + M(main.p14) + M(main.p15)
M(main.p16) + M(main.p17) + M(main.p18)

All places are covered by P-invariants.

DNAnet: Tüzelési invariánsok

hibás működés (nem tüzelhető)

T invariants:

1	0	0	0	0	0	1	(main.send(x))
1	0	1	1	1	0	1	(main.sdata(x,0))
1	0	0	0	0	0	1	(main.rack(0))
1	0	0	0	0	0	1	(main.send(y))
1	1	0	0	1	1	1	(main.sdata(y,1))
1	0	0	0	0	0	1	(main.rack(1))
0	0	1	1	1	0	0	(main.tout(x))
0	1	0	0	1	1	0	(main.tout(y))
1	0	0	0	1	1	1	(main.sack(1))
1	0	0	0	1	0	0	(main.recv(y))
1	0	0	0	1	0	0	(main.rdata(y,1))
1	0	0	1	1	0	1	(main.sack(0))
1	0	0	0	1	0	0	(main.recv(x))
1	0	0	0	1	0	0	(main.rdata(x,0))
0	0	0	1	1	0	0	(main.lack(0))
0	0	0	0	1	1	0	(main.lack(1))
0	1	0	0	0	0	0	(main.ldata(y))
0	0	1	0	0	0	0	(main.ldata(x))
0	0	0	1	0	0	1	(main.drop(x,0))
0	0	0	0	0	1	1	(main.drop(y,1))

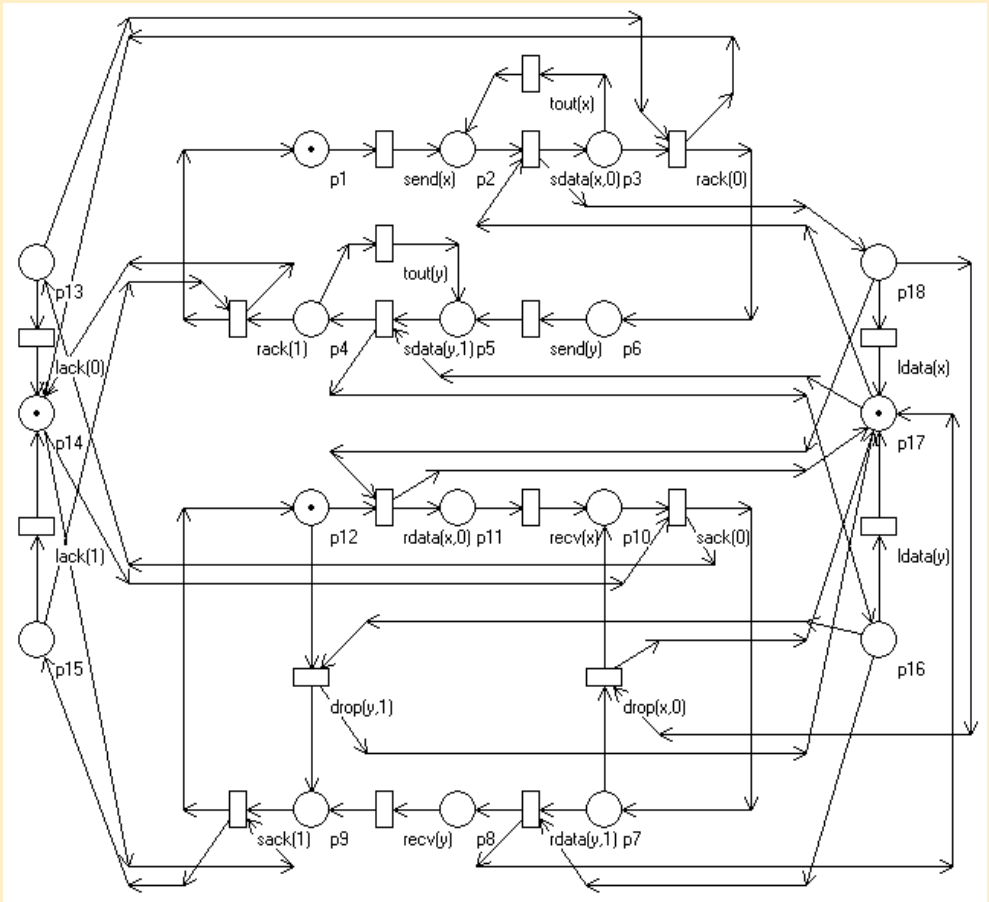

INA: Invariánsok

alterbit.pin

File Search Options Help

```
place invariants basis of net 0.alterbit        :
=================
Nr.          0   1   2   3   4   5   6   7   8   9  10  11  12  13  14  15  16  17
~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~
   1 |       1   1   1   1   1   1   0   0   0   0   0   0   0   0   0   0   0   0 +
   2 |       0   0   0   0   0   0   1   1   1   1   1   1   0   0   0   0   0   0 +
   3 |       0   0   0   0   0   0   0   0   0   0   0   0   1   1   1   0   0   0 +
   4 |       0   0   0   0   0   0   0   0   0   0   0   0   0   0   0   1   1   1 +

@
```

alterbit.inv

File Search Options Help

```
transition sub/sur/invariants for net 0.alterbit        :

semipositive transition invariants =

Nr.          0   1   2   3   4   5   6   7   8   9  10  11  12  13  14  15  16  17  18  19
~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~
  1 |       1   1   1   0   1   1   1   0   1   1   1   1   1   1   0   0   0   0   0   0
  2 |       0   0   0   0   0   1   0   1   0   0   0   0   0   0   0   1   0   0   0   0
  3 |       0   0   0   0   0   1   0   1   1   0   0   0   0   0   0   0   1   0   1   0
  4 |       1   1   1   0   1   1   1   0   1   0   0   1   0   0   0   0   0   0   1   1
  5 |       0   1   0   1   0   0   0   0   0   0   0   0   0   0   1   0   0   0   0   0
  6 |       0   1   0   1   0   0   0   0   0   0   0   1   0   0   0   0   0   1   0   1
  7 |       0   1   0   1   0   1   0   1   1   1   1   1   1   1   0   0   1   1   0   0

@
```

Name: /home/bartha/petrinet/ped/alterbit.inv Size: 940 Bytes

INA: Egy másfajta megjelenítési formátum

```
semipositive place invariants =

  1 |     12.empty_ack_      :  1,
    |     13.ack_1           :  1,
    |     14.ack_0           :  1
  2 |      0._place_0        :  1,
    |      1._place_1        :  1,
    |      2._place_2        :  1,
    |      3._place_3        :  1,
    |      4._place_4        :  1,
    |      5._place_5        :  1
  3 |     15.empty_data_     :  1,
    |     16.data_y          :  1,
    |     17.data_x          :  1
  4 |      6._place_6        :  1,
    |      7._place_7        :  1,
    |      8._place_8        :  1,
    |      9._place_9        :  1,
    |     10._place_10       :  1,
    |     11._place_11       :  1
```

```
semipositive transition invariants =

  1 |      0._transition_0   :  1,
    |      1._transition_1   :  1,
    |      4.sack_0_         :  1,
    |      5.rdata_x_0_      :  1,
    |      6.sack_1_         :  1,
    |      7.rdata_y_1_      :  1,
    |     12._transition_12  :  1,
    |     13._transition_13  :  1,
    |     14.sdata_y_1_      :  1,
    |     15.rack_1_         :  1,
    |     16.rack_0_         :  1,
    |     17.sdata_x_0_      :  1
  2 |     10.tout_y_         :  1,
    |     14.sdata_y_1_      :  1,
    |     20.lose_data_y_    :  1
  3 |      2.drop_y_         :  1,
    |      6.sack_1_         :  1,
    |      9.drop_1_         :  1,
    |     10.tout_y_         :  1,
    |     14.sdata_y_1_      :  1
```

PetriDotNet: Invariáns analízis

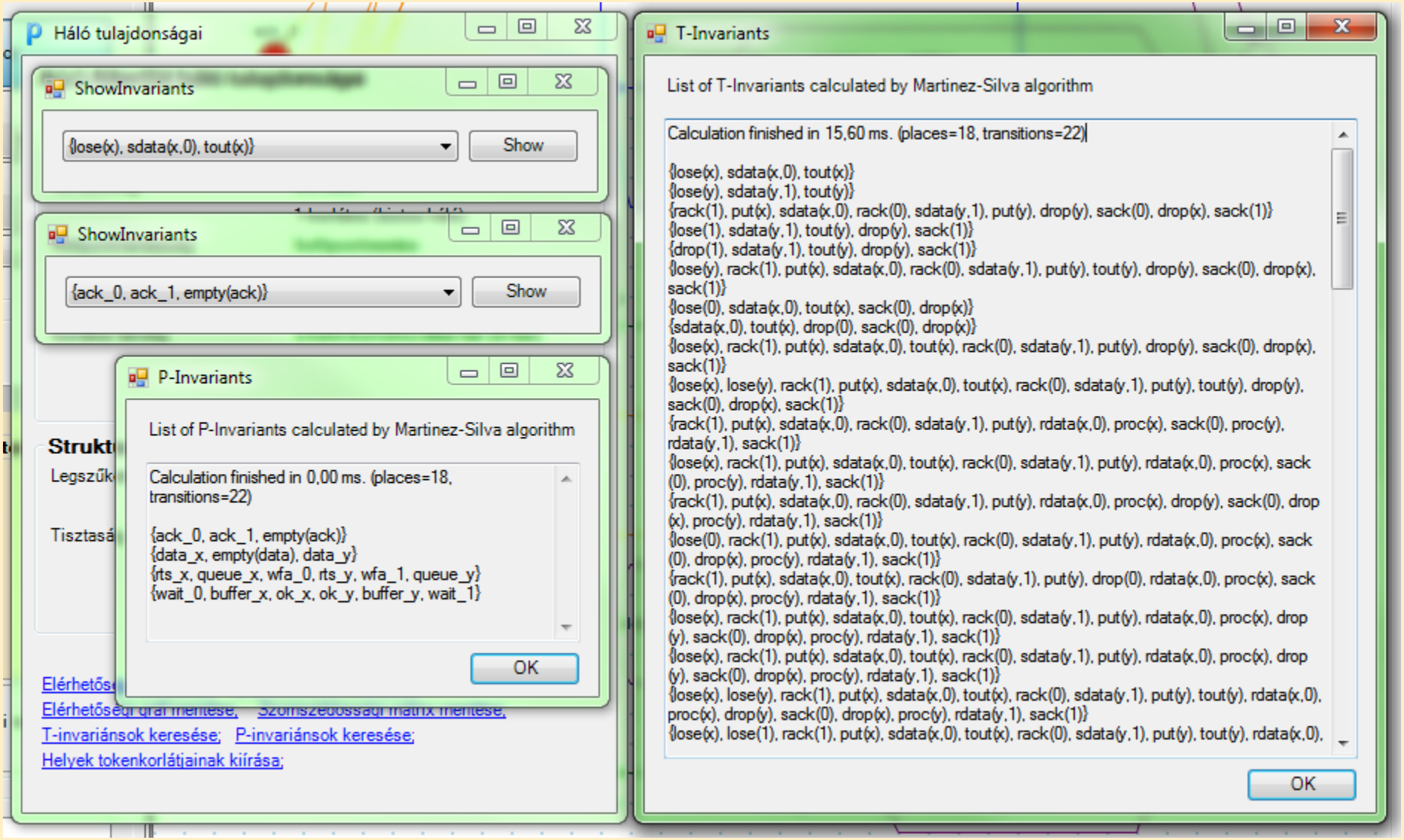

DNAnet: Fedési (elérhetőségi) gráf (részlet)

```
Current: 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 1 0 0 1 0
Child: 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 1 0 0 1 0  (main.send(x))

Current: 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 1 0 0 1 0
Child: 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 1 0 0 0 1  (main.sdata(x,0))

Current: 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 1 0 0 0 1
Child: 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 1 0 0 0 1  (main.tout(x))
Child: 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 1 0 0 1 0  (main.rdata(x,0))
Child: 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 1 0 0 1 0  (main.ldata(x))

Current: 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 1 0 0 1 0
Child: 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 1 0 0 1 0  (main.tout(x))

Current: 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 1 0 0 1 0
Child: 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 1 0 0 1 0  (main.tout(x))
Child: 0 0 1 0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 1 0 0 1 0  (main.recv(x))

Current: 0 0 1 0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 1 0 0 1 0
Child: 0 1 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 1 0 0 1 0  (main.tout(x))
Child: 0 0 1 0 0 0 1 0 0 0 0 0 1 0 0 0 1 0  (main.sack(0))

Current: 0 0 1 0 0 0 1 0 0 0 0 0 1 0 0 0 1 0
Child: 0 0 0 0 0 1 1 0 0 0 0 0 0 1 0 0 1 0  (main.rack(0))
Child: 0 1 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 1 0 0 0 1 0  (main.tout(x))
Child: 0 0 1 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 1 0 0 1 0  (main.lack(0))
```

INA: Elérhetőségi gráf

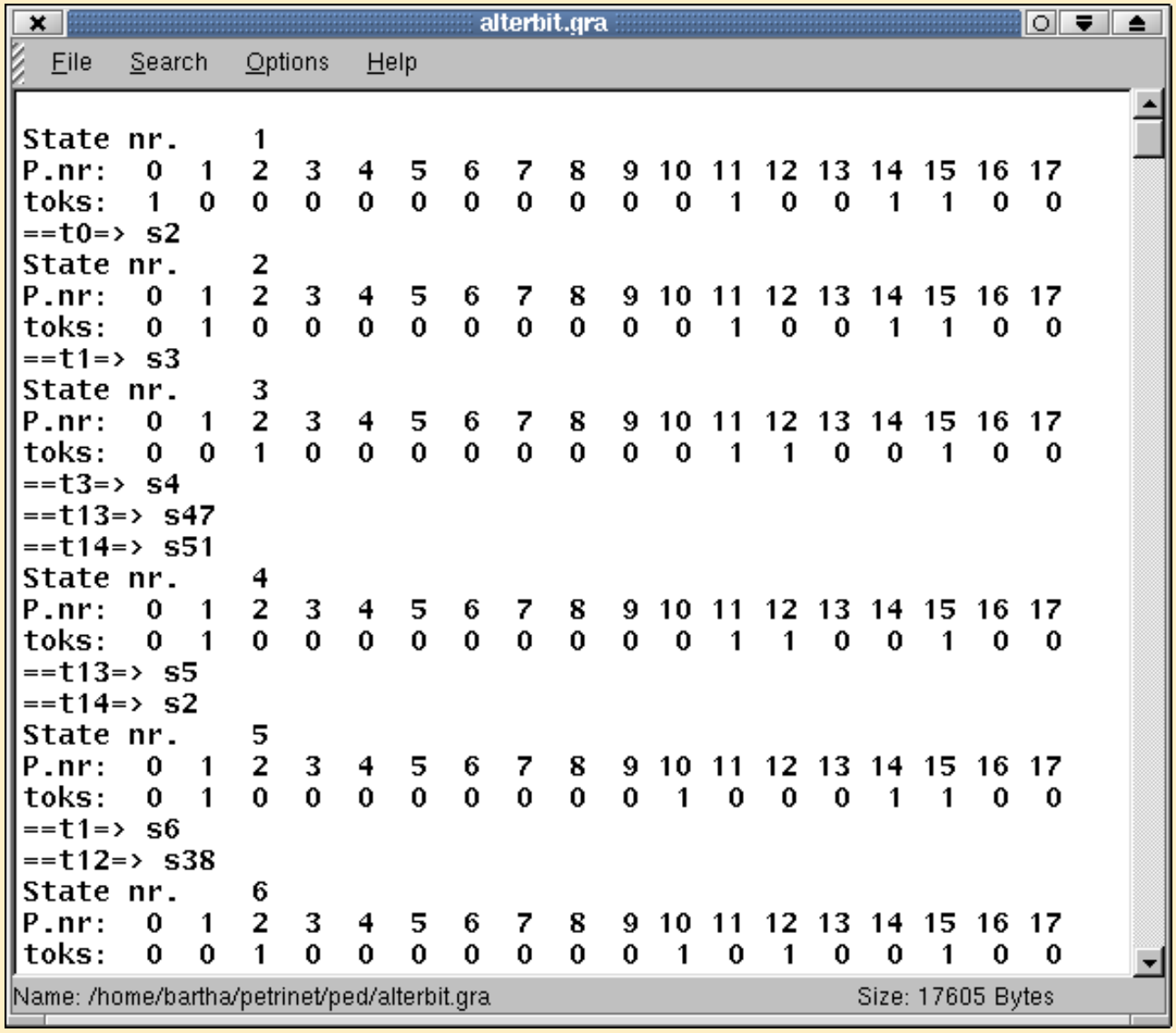

PetriDotNet: Elérhetőségi gráf rajzolása (GraphViz)